

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Föräldrasamverkan och föräldrainflytande

- En enkätundersökning gjord i särskolan och grundskolan

Daniel Claesson
Mikael Lindquist

Examensarbete inom allmänt
utbildningsområde, LAU 370, 15 p

Handledare: Andrea Spehar

Examinator: Helena Stensöta

Rapportnummer: HT07-2490-04

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Föräldrasamverkan och föräldrainsflytande – En enkätundersökning gjord i särskolan och grundskolan

Författare: Daniel Claesson och Mikael Lindquist

Termin och år: HT 2007

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Andrea Spehar

Examinator: Helena Stensöta

Rapportnummer: HT07-2490-04

Nyckelord: Föräldrar, Föräldrasamverkan, Föräldrakontakt, Föräldrainsflytande, Särskolan, Grundskolan

Syfte: Syftet med den här uppsatsen var att ta reda på hur kontakten mellan lärare och föräldrar ser ut i grundskolan och särskolan. Anledningen till att vi intresserade oss för det här ämnet var för att vi har båda gjort VFU i både grund- och särskola. Under våra VFU-perioder i särskolan och grundskolan har vi sett att det är skillnad på hur föräldrakontakten ser ut. Vi har upplevt det som att kontakten med föräldrarna är bättre och sker oftare i särskolan än i grundskolan. Det var den hypotesen som vi utgick ifrån när vi började detta arbetet.

Huvudfråga: Utifrån hypotesen utformade vi följande huvudfråga: Hur ser föräldrakontakten ut i särskolan och grundskolan?

Metod: För att få svar på huvudfrågan gjorde vi en enkätundersökning. Undersökningen riktade sig mot lärare och föräldrar till elever i särskolan och grundskolan. Anledningen till att vi valde att rikta undersökningen mot både lärare och föräldrar var för att få en så komplett bild som möjligt av samverkan.

Resultat: Resultatet av vår undersökning visar att vår hypotes delvis stämmer. Både lärarna och föräldrarna i särskolan var mer positiva till föräldrainsflytande än de var i grundskolan. Föräldrarna i särskolan uppger att de träffar sitt barns lärare oftare än vad föräldrarna i grundskolan gör. Majoriteten av alla i undersökningen var nöjda med hur kontakten mellan föräldrar och lärare fungerar. När det gäller vad som tas upp i kontakten mellan lärare och föräldrar såg vi ingen större skillnad mellan särskolan och grundskolan.

Betydelsen för läraryrket: Vi ser den här undersökningen som en utvärdering för lärare och föräldrar. Det är viktigt för lärare att veta hur föräldrarna upplever att de får påverka i skolan.

Förord

Föräldrakontakten är ett ämne som vi anser vara viktigt i vårt kommande yrkesliv. Inspirationen till att skriva om det ämnet kom efter att ha lyssnat till en föreläsning av Lisbeth Flising. Då vi båda har läst specialpedagogik och är intresserade av särskolan och deras sätt att arbeta föll det sig naturligt att jämföra särskolan med grundskolan. Under utbildningen har vi gjort praktik i både särskola och grundskola, vilket har gett oss viktiga erfarenheter från de olika skolformernas sätt att arbeta.

Eftersom arbetet har skett tillsammans kan båda stå bakom det som står i texten. Viss litteratur har studerats enskilt för att sedan gemensamt diskuteras och jämföras.

Vi vill tacka alla som har ställt upp och svarat på våra enkäter och därmed gjort det här arbetet möjligt.

Innehåll

Förord.....	3
1. Inledning.....	5
2. Syfte och frågeställning.....	7
3. Bakgrund.....	8
3.1 Teori.....	8
3.2 Tidigare forskning.....	10
3.2.1 Sammanfattning av tidigare forskning.....	12
3.3 Läroplaner.....	12
3.3.1 Läroplanen för grundskolan 64 (Lgr 64).....	13
3.3.2 Läroplan för grundskolan Lgr80 kommentarmaterial.....	13
3.3.3 Läroplan för särskolan LSÄ 73.....	14
3.3.4 Läroplan för särskolan LSÄ 90.....	15
3.3.5 Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Lpo94.....	15
3.3.6 Skollagen.....	15
3.4 Slutsats.....	15
4. Metod.....	17
4.1 Enkät.....	17
4.1.1 Enkät till lärare.....	18
4.1.2 Enkät till föräldrarna.....	19
4.2 Urval.....	20
4.3 Genomförande.....	21
4.4 Undersökningens tillförlitlighet.....	21
5. Resultat och analys.....	23
5.1 Sammanställning av enkäter.....	23
5.2 Sammanfattande kommentarer om frågorna 5 och 6 på enkäterna.....	28
6. Diskussion.....	31
6.1 Diskussion av resultat.....	31
6.2 Stämmer vår hypotes?.....	32
6.3 Information till föräldrarna.....	32
6.4 Föräldrarnas möjlighet till att påverka.....	33
6.5 Läroplaner.....	33
7. Vidare forskning.....	35
Referenser.....	36
Bilagor.....	38
Bilaga 1 - Missivbrev.....	38
Bilaga 2 – Enkät till lärare.....	39
Bilaga 3 – Enkät till föräldrar.....	42
Bilaga 4 – Resultat från föräldrarna.....	45
Bilaga 5 – Resultat från lärarna.....	47

1. Inledning

Vårt intresse för föräldrasamverkan kommer från våra tidigare erfarenheter från den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU).¹ Båda två har erfarenheter av föräldrasamverkan från både särskolan och grundskolan.² Under VFU:n har vi sett exempel på både bra och dålig samverkan mellan föräldrar och lärare.³ Dessutom har vi upplevt att föräldrasamverkan inte har uppmärksammats speciellt mycket under utbildningen. Det här var en anledning som gjorde att vi ville fördjupa oss i ämnet. Ytterligare en anledning var att det finns väldigt lite forskning på det här området och vi hoppades på att vår uppsats skulle tillföra något nytt. Ett annat skäl till valet av ämne är att man i den senaste läroplanen, Lpo94, kan läsa att: "Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande." Vidare kan man läsa att alla som arbetar i skolan skall: "samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla innehåll och verksamhet" (Lpo 94:2.4 skola och hem). I läroplanen framgår det klart och tydligt att ett bra samarbete mellan föräldrar och lärare är viktigt. I myndigheten för skolutvecklings rapport "Slutredovisning av regeringsuppdrag om Elev- och föräldrainflytande (2007)" sammanfattas rapporten "Var- dags- inflytande i förskola, skola och vuxenutbildning (2003)", som togs fram av utbildningsdepartementet. I sammanfattningen tas följande slutsatser om föräldrainflytande upp:

- o Föräldrarna har det övergripande ansvaret för sina barns fostran och utveckling enligt föräldrabalken.
- o Föräldrarnas inflytande grundar sig främst på att de går in i barnets ställe då barnet på grund av sin ålder inte själv kan utöva sitt inflytande i full utsträckning.
- o Barnen och eleverna är de egentliga brukarna och skall med ökad ålder och mognad ha inflytande både över den dagliga verksamhetens uppläggning och över sitt eget lärande
- o När det gäller de yngre barnen är föräldrarna barnens ställföreträdare
- o Föräldrarnas inflytande minskar i takt med att barnens ålder ökat och barnen själva kan bevaka sina intressen

¹ Orden samverkan och samarbete har samma betydelse för oss i det här arbetet. Vi skriver de olika orden för att ge en variation som underlättar för läsaren.

² Då vi skriver särskolan menar vi de bägge särskoleformerna. Det görs ingen skillnad på grundsärskolan och träningsärskolan eftersom de båda särskoleformerna arbetar utifrån samma läroplan.

³ Med lärare så menas de lärarna som har det pedagogiska ansvaret. De är också de som sköter kontakten med föräldrarna, håller i föräldramöten och utvecklingssamtal. Det är alltså inte de övriga lärarna eller personalen i skolan eller klassen. När vi pratar om föräldrar så menar vi vårdnadshavare eller den som sköter kontakten med läraren. Vi är medvetna om att vårdnadshavare och förälder inte behöver vara samma person men för att underlätta för oss och läsaren så skriver vi föräldrar.

o Föräldrarna är en av flera intressenter i skolans värld

I skollagskommitténs betänkande återfinns också formuleringar som syftar till att ge föräldrar möjligheter till mer insyn i och påverkan inför beslut inom skolan (Myndigheten för skolutveckling Dnr 2005:256 s.14)

Syftet med det här arbetet är att ta reda på hur och om samarbetet mellan föräldrar och lärare i särskolan och grundskolan fungerar. Vad anser föräldrarna att de vill eller har möjlighet att påverka? För att försöka att få reda på det utförde vi en enkätundersökning som riktade sig till föräldrar och lärare. Två olika enkäter gjordes, där den ena var riktad till lärare i grundskolans och särskolans tidigare åldrar. Den andra enkäten vände sig till föräldrarna till eleverna i grundskolan och särskolans tidigare åldrar.

Uppsatsens hypotes är att föräldrakontakten sker oftare och är bättre i särskolan än i grundskolan.⁴ Detta antagande grundas på våra tidigare erfarenheter från bland annat VFU där vi upplevt att det finns en tätare kontakt mellan lärare och föräldrar i särskolan. Enligt Gilje och Grimen (2004:29) är en hypotes ett påstående som har karaktären av en gissning eller antagande. Vi kan inte vara helt säkra på att hypotesen är sann innan vi har testat den. Vi tänkte testa vår hypotes genom en enkätundersökning.

⁴ Med bättre föräldrakontakt menar vi att det tas upp fleraspekter i kontakten som t. ex. pedagogisk diskussion, elevernas sociala situation mm.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med vårt arbete och grunden till vår enkätundersökning var att ta reda på om vår hypotes, att samverkan mellan lärare och föräldrar i särskolan är bättre och sker oftare än i grundskolan, stämmer. För att få ett vidare perspektiv på hur samverkan fungerar skickades enkäterna ut till både lärare och föräldrar.

Vår undersökning riktar sig mot de tidigare skolåren. En av anledningarna till det är att vi under våra VFU-perioder har upplevt att det är större skillnad mellan särskolan och grundskolan. En annan anledning är att föräldrarnas inflytande skall minska samtidigt med att elevens inflytande ökar med åldern.

Vi valde att ha följande frågor som grund till arbetet:

Hur ser föräldrakontakten ut i särskolan och grundskolan?

- Hur ofta sker kontakten?
- Vad tas upp i kontakten?
- Vad kan föräldrarna påverka?
- Vad vill föräldrarna påverka?
- I vilken utsträckning ges föräldrarna möjlighet att påverka?

3. Bakgrund

I detta kapitel kommer vi att presentera den teori som ligger till grund för detta arbete. Det kommer även att presenteras tidigare forskning inom området. Slutligen i det här kapitlet tar vi upp tidigare läroplaner för grundskolan och den obligatoriska särskolan. Anledningen till detta är att ge en historisk bild av hur föräldrasamverkan har sett ut och förändrats genom åren. De tidigare läroplanerna ger även en bild av vad som ligger till grund för den nuvarande läroplanen för grundskolan, Lpo 94.

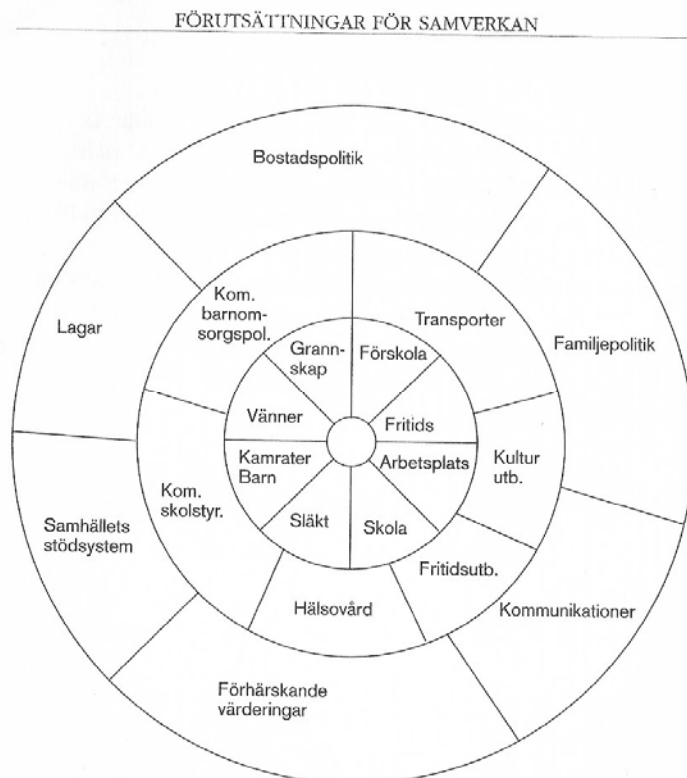
3.1 Teori

Här kommer vi att presentera den teori som är utgångspunkt för det här arbetet. Utgångspunkten i den här uppsatsen är ett systemteoretiskt perspektiv (Andersson 2003:19–20). Det systemteoretiska perspektivets tre grundpelare är:

- *Konstruktivismen* utgår ifrån att det inte finns någon sann verklighet. Istället är det så att vi alla konstruerar vår egen bild av verkligheten. Allas bilder är sanna eftersom alla människor är lika mycket värda. Människors upplevelser av samma händelse kan se mycket olika ut, allas upplevelser är dock lika sanna och lika mycket värda.
- *Cirkuläriteten* menar att det som sker hänger ihop i väldigt komplicerade mönster. På grund av det finns det inga enkla orsakssamband. Alla mänskliga beteenden hänger ihop i cirkulära samband och ömsesidiga relationer. Du påverkar och påverkas, allt påverkar allt.
- *”Mind is social”*. Människor kan inte isoleras ifrån sitt sociala sammanhang. Beroende på vilka sociala sammanhang vi ingår i visar vi olika reaktioner. Vårt beteende förklaras inte utifrån enbart våra individuella egenskaper utan även utifrån det sociala sammanhanget. Genom att analysera beteendet i ett socialt sammanhang uppnår vi en större förståelse.

Med ett systemteoretiskt synsätt kan ett händelseförlopp inte förklaras utifrån orsak och verkan. Allt handlar om cirkulära samband. Det går inte direkt att säga att en händelse inträffade på grund av en annan eftersom det är mer komplicerat än så. Vi kan sällan hitta *en* orsak till något som sker, allt måste sättas in i ett större perspektiv. Eleverna och föräldrarna är olika personer i olika sammanhang. Precis som en elev kan upplevas som duktig i skolan, tuff på skolgården och snäll på fritids, kan föräldrarna och lärarna uppleva varandra på samma sätt. Beteendet måste istället analyseras i ett större socialt sammanhang. Det här gäller även för föräldrar i kontakten med lärarna. Även föräldrarna beter sig olika vid olika tillfällen. Det är mycket som kan påverka om kontakten mellan lärare och förälder fungerar bra eller inte. Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell beskriver de olika saker som kan påverka samverkan. För att skapa förutsättning för samverkan är det viktigt att man tar hänsyn till allt runtomkring föräldrarna, eleven och lärarna (beskriven i Flising, Fredriksson och Lund. 1996), se bild 1. Bronfenbrenner menar att barnen lever i olika världar som grannskapet, skolan och kamraterna. Hans synsätt liknar *cirkuläriteten* där allt hänger ihop i komplicerade mönster. Det finns många olika saker som påverkar barnet/eleven.

Det är oerhört viktigt att de vuxna i barnets omgivning har kontakt och samverkar med varandra och utvecklar förtroende för och tillit till varandra. Bronfenbrenners utvecklingsökologiska modell är ett utmärkt redskap för att förstå och arbeta med förhållandet mellan de olika områdena i barnets närmiljö. Det är viktigt att föräldrarna får insyn och inflytande över de verksamheter som deras barn är involverade i. Men vi vill betona att de vuxna fyller *olika* funktioner för barnen och att alla dessa funktioner behövs (Flising m.fl 1996:51).

Bronfenbrenners modell (modifierad).

Bild 1 (Från Flising m.fl. 1996:50)

I de fall där samverkan inte fungerar eller föräldrarna inte känner att de får vara med att påverka handlar det inte bara om att läraren inte vill ha med föräldrarna i skolans beslutsprocess. Självklart påverkar läraren, men det finns även andra orsaker. Lärare har en läroplan och lokala skolplaner att följa. Det finns en skolledning som fattar beslut och har åsikter om hur enskilda lärare ska bedriva sin undervisning. Det är många saker som påverkar hur mycket läraren kan släppa in föräldrarna i klassrummet. Målet är inte att hitta en syndabock utan istället försöka att lösa eventuella problem på bästa sätt och hitta en väg som båda parter kan acceptera. Om lärarens och föräldrarnas åsikter skiljer sig åt är, enligt konstruktivismen, ingen åsikt mer värd än någon annan. I skolan är det traditionellt så att det är lärarna som fattar besluten som rör skolan och undervisningen. Ansvar för kontakten mellan föräldrar och lärare ligger på läraren, men om den kontakten inte fungerar beror det inte bara på läraren eller på föräldern, det finns många bakomliggande saker. ”Det är alltså omöjligt att säga om en konstruktion är mer sann eller riktig än en annan: alla förklaringar eller kartor över världen är lika korrekta eller inkorrekta, lika sanna eller osanna” (Furman och Ahola 2004:23). Detta är något vi har i åtanke då vi analyserar och redovisar resultaten av vår undersökning. Skulle det visa sig att föräldrarnas och lärarnas uppfattning skiljer sig åt

kan vi till exempel inte värdera lärarnas åsikter högre än föräldrarnas och anse att deras uppfattningar ligger närmare verkligheten.

3.2 Tidigare forskning

Här kommer vi att redovisa den forskning som vi anser vara relevant för det ämnet. Vi har inte funnit någon studie som haft samma inriktning som vår. Det finns däremot en del studier på ämnet föräldrakontakt i grundskolan och en del av dessa kommer vi redovisa här.

Synen på föräldrarna och deras förhållande till skolan har förändrats över tid. Tidigare sågs föräldrar som en grupp som skulle informeras och påverkas. Numera ser man dem dock som människor som har värdefulla åsikter och kan vara en resurs i skolan (Flising m.fl. 1996:58). När vi har studerat de äldre läroplanerna har vi sett att synen på samverkan mellan föräldrar och lärare har förändrats över tiden (se kap. 3.3 och 3.4).

Föräldrarna kan vara en resurs i skolan under förutsättning att de ges möjligheten till inflytande. I dagens skola ska föräldrarna vara med och påverka och få göra sin röst hörd. De anser sig kunna vara goda resurser i skolan om de får möjlighet att ha inflytande. Det är dock anmärkningsvärt att föräldrarna inte får någon möjlighet att sätta sig in i styrdokument och att de inte förväntas engagera sig i dessa (enligt Johansson och Wahlberg Orving i Flising m. fl. 1996). Författarna påpekar att det i grundskolan ibland har utvecklats en kultur som säger att föräldrarna inte ska ha något inflytande på undervisningens innehåll och upplägg. Vår enkätundersökning visar på att föräldrarna får vara med och påverka det pedagogiska innehållet i viss utsträckning. Lärarna i vår undersökning tycker att det är viktigt att föräldrarna är med och påverkar. 13 av 30 föräldrar säger att det finns en pedagogisk diskussion med lärarna (se kap 5 fig. 5.6). Föräldrarna måste få ha insyn i skolan och veta vilka målsättningar skolan arbetar efter:

Varje förälder ska ha rätt att få ta del av skolans målsättning och varje förälder ska också kunna få svar på frågorna:

- Vad lär ni ut på denna skola?
- Varför lär ni ut detta?
- På vilket sätt lärs det ut/in? (Flising m.fl. 1996:143)

För att kunna svara på hur saker och ting lärs ut måste man involvera föräldrarna. Allt måste föräldrarna på något sätt kunna påverka den pedagogiska planeringen. Barnens utbildning måste ske i samarbete med deras föräldrar. Samarbete är när man arbetar tillsammans, samordnar sina arbetsuppgifter, klargör ansvar, roller och gränser och vars och ens personliga mål (Andersson 2004:39). För att få till ett bra samarbete krävs att den egna rollen och funktionen är klar. Att ha väl avvägda och tydliga roller ger både struktur och trygghet vilket leder till att man både kan ta emot och ge själv, alltså samarbeta. Det gäller att skolan är tydlig med vad man förväntar sig av föräldrarna. Föräldrarna å sin sida bör också vara tydliga med vad de vill ha inflytande över. Det är viktigt att ha en bra dialog mellan föräldrar och lärare där båda sidor kan förmedla vad de vill med verksamheten. Detta för att alla ska veta vad man kan kräva av varandra. ”Föräldrarna har uppskattat en rak, tydlig och ärlig kommunikation, de har velat få information om hur barnen har det i skolan både kunskapsmässigt och socialt”

(Andersson 2003:44). Andersson som gjort en undersökning som riktade sig mot föräldrar till elever i skolsvårigheter beskriver att en majoritet av föräldrarna anser att de har en bra kontakt med lärarna. Föräldrarna uppger att de vill att kontakten mellan skolan och hemmet ska vara öppen och spontan. De vill också ha information om både positiva och negativa händelser. De flesta föräldrarna i undersökningen har svarat positivt på frågorna om bemötandet från lärarna. Föräldrarna i undersökningen tycker att de har fått respekt från lärarna och blivit lyssnade på. Roll-Pettersson (1999: kap 6) har gjort en studie om kontakten mellan lärare och föräldrar. Studien omfattade 101 föräldrar till elever i specialpedagogiska åtgärder. Den visar att 53 % av föräldrarna tyckte att skolans personal gav fortlöpande information om barnets skolsituation och kunskapsutveckling, medan 90 % anger att detta var mycket viktigt. Skillnaden i resultatet tyder på att föräldrarna vill ha mer information om barnets skolsituation och kunskapsutveckling. 73% anger att samarbetet med skolans personal fungerade bra medan 90 % tyckte att detta var mycket viktigt. 60 % av de svarande höll med om att skolans personal håller dem underrättade om vad deras barn gör i skolan medan 79 % tyckte att detta var mycket viktigt. Resultatet visar också att föräldrar till elever i behov av särskilt stöd upplever ett stort behov av information om just barnets särskilda behov. Då resultaten mellan lärare och föräldrar jämfördes framkom det att båda grupperna upplever ett stort behov av information av olika slag. Föräldrarna vill ha information om vad som händer i skolan. Lärarna vill ha information om barnets särskilda behov och hur de fungerar i hemmet. Det är viktigt att informationen går åt båda hållen och att man är öppen för varandras åsikter. Föräldrarna har kunskaper om hur barnet fungerar i hemmet och lärarna om hur barnet fungerar i skolan. Båda gruppernas information är viktig för att skapa en helhetsbild av eleven. Eleven påverkas av många olika faktorer och ju mer information läraren har om eleven desto lättare är det att skapa bra förutsättningar för lärande. Om föräldrarna inte får information eller får möjlighet att ge information kan de få en negativ bild av skolan.

Jarl (2004:161–162) har i sin avhandling *En skola i demokrati* intervjuat en grupp föräldrar. Föräldragruppen präglas av stor uppgivenhet och besvikelse då de känner att de inte kan påverka skolan. De upplever att vad de än säger finns det alltid någon annan som beslutar. Föräldrarna tycker att lärarna redan har beslutat om vad som gäller och att de som föräldrar har små möjligheter att påverka. Föräldrarna upplever att engagemanget från lärarnas sida är godtyckligt. Det beror på vilka frågor som det berör. En förälder säger att länge det gagnar läraren och inte blir något merarbete är deras inställning till föräldrars inflytande mer positiv, men blir det merarbete för läraren känner föräldrarna att de inte får något gehör. Lärarna upplevs som negativa till förändring, de har svårt att släppa in föräldrarna i arbetet och de upplever att föräldrarna felaktigt lägger sig i grunden för deras yrkesutövning. Även Riksförbundet Hem och Skola (1996) skriver att lärarna och skolledare ofta uttrycker en tveksamhet till att släppa in föräldrarna i den pedagogiska diskussionen. Lärarna ser föräldrarna som ett hot mot sitt arbete och sin profession och inte som en samarbetspartner och en extra resurs. Föräldrarna tycks å andra sidan vara nöjda med hur det fungerar och säger sig inte ha tid eller kunskap för ett djupare engagemang. Föräldrarna tycker inte att det är någon mening att lägga ner tid på skolfrågor som är ovidkommande och det här mönstret måste vi bryta. ”Om föräldrar ska engagera sig måste de naturligtvis handla om frågor som är centrala för dem och deras barn” (Jarl 2004:7).

Uppfattningen om att föräldrasamverkan fungerar bättre i särskolan än i grundskolan, har varit vår utgångspunkt för det här arbetet. Matti Hitti, särskolechef vid landstinget Uppsala, (Utbildningsdepartementet *Särskolebarn* 1994:29–31) säger att tillfällen där samförstånd mellan föräldrar och särskolan inte har kunnat nås har varit mycket få i förhållande till det totala antalet elever som går i särskolan. De gånger de har varit skilda meningar har det ofta

handlat om val om verksamhetsform inom särskolan, där Hitti menar att föräldrarna har en tendens att överskatta sitt barns möjligheter, enligt skolans sätt att bedöma. Skolan försöker ha en elevcentrerad inställning och mera göra bedömningar ur sakligt och erfarenhetsmässigt perspektiv. Det hävdas allt som oftast att föräldrarna är experter på sina barn. Hitti menar att föräldrarna inte kan vara experter på alla områden som rör deras barn, som till exempel skolan. I skolan är det personalen som tack vare sin utbildning är experterna. Därför är viktigt att lärarstudenterna kommer i kontakt med frågor som rör samverkan med föräldrar under sin utbildning. Det kan vara svårt att som nyutbildad lärare veta hur man ska agera i kontakten med föräldrarna.

Elevinflytande, likabehandling och samarbete förskola/skola - föräldrar är komplexa områden som nyblivna lärare behöver få både ökad kunskap om och större trygghet i. Dessa områden borde därför vara en del av den *obligatoriska utbildningen till lärare*. (Slutredovisning av regeringsuppdrag om Elev- och föräldrainflytande 2007:3)

Hitti menar att lärare många gånger ställer upp på föräldrarnas önskemål avseende utbildningens upplägg, för att nå samarbete. Ibland sker det mot ur pedagogisk synpunkt bättre vetande. I det läget när lärarna inte vågar hävda sin ståndpunkt anser Hitti att man som lärare bryter mot FN:s barnkonvention. Den säger att all planering ska ske med tanke på barnets bästa.

3.2.1 Sammanfattning av tidigare forskning

Föräldrarna är överlag nöjda med hur kontakten fungerar mellan dem och läraren. Sedan finns det specifika saker som föräldrarna inte tycker fungerar lika bra. Föräldrarna till elever i behov av särskilt stöd upplever att de vill ha information om barnets särskilda behov. Forskningen visar att lärarna inte alltid är villiga till att släppa in föräldrarna i skolan. Det gör att föräldrarna kan känna sig åsidosatta och att de inte blir lyssnade på. Vilket kan skapa en frustration och uppgivenhet hos föräldrarna. Lärarna å sin sida försöker att kompensera föräldrarnas uppgivenhet genom att ge dem inflytande över frågor där läraren är den egentliga experten. Om föräldrarna får rätt förutsättningar och vet vad som förväntas av dem så kan de vara en tillgång för skolan. För att få till en bra samverkan krävs det att man arbetar tillsammans, samordnar sina arbetsuppgifter, klargör ansvar, roller och gränser och vars och ens personliga mål (Andersson 2004:39). Det gäller att båda parterna har klart för sig vad de vill med samverkan och att de är tydliga mot den andra parten. Vad förväntar sig läraren av mig som förälder, vad förväntar föräldrarna sig av mig som lärare? Det är viktigt att ha en bra och rak kommunikation.

3.3 Läroplaner

I det här stycket redovisas vad tidigare läroplaner säger om föräldrasamverkan. Detta för att ge en bild av hur samverkan mellan lärare och föräldrar har utvecklats genom åren. En del lärare som är verksamma nu har varit med och arbetat efter de tidigare läroplanerna. De kan se på hur skolan syn på samverkan har ändrats. De äldre läroplanerna ligger också till grund för dagens läroplan, Lpo94. Läroplanerna är viktiga eftersom de styr hur verksamheten ska se ut. Det är de riktlinjer som läraren ska arbeta efter. Läroplanerna som presenteras i stycket går tillbaka till 1964 för grundskolan och 1973 för särskolan.

3.3.1 Läroplanen för grundskolan 64 (Lgr 64)

”Det är hemmet som bär huvudansvaret för barnets fostran (Lgr 64:32).”

Det här budskapet är det första som står under rubriken Hem skola samhälle.

Läroplanen tar också upp att det är de första levnadsåren som skapar barnens personlighet som de sedan tar med sig in till skolan. Det är allt hemmet som är det viktigaste för de yngre barnen och där som den viktigaste fostran ligger.

”Även under skolåren har hemmet det avgörande inflytandet på barnets utveckling”. Skolan avsäger sig ansvaret för fostran av barnen och lägger över det ansvaret på hemmet. I skolan är man för att lära sig ren faktakunskap. Enligt vår mening gör skolan det lätt för sig genom att lägga över allt ansvar för barnens fostran på hemmet. Om det är något barn som inte fungerar i skolan kan man skylla på hemmet och skolan behöver inte ta något ansvar. Det är viktigt att läraren på ett tidigt stadium tar kontakt med hemmet. En samverkan mellan hem och skola i syfte att skapa bra och gynnsamma förutsättningar för eleverna är nödvändig. Ansvaret för att den första kontakten mellan hem och skola kommer igång ligger på skolans ansvar. Det ska ligga i klasslärarens intresse att ta reda på mycket som möjligt om elevernas hemsituation. Den viktigaste erfarenheten av detta kan fås vid direktmöte med föräldrarna, där föräldrarna och läraren får möjlighet till personliga samtal. Det är bra om lärarna i så stor utsträckning som möjligt informerar föräldrarna om kurserna som eleverna läser, hur man har planerat undervisningen, om arbetssätt och studieteknik. Ett av medlen för att upprätthålla fortlöpande kontakt mellan skola och hemmet är allmänna föräldramöten. Vid dessa möten kan förekomma diskussioner om allmänna pedagogiska problem. Syftet är att föräldrarna ska få ökad kännedom om vad som händer i skolan. Det uttrycks i Lgr 64 att lärarna ska ha pedagogisk diskussion med föräldrarna. Läraren bör ha mottagningstid för samtal med föräldrarna. I varje skolanläggning bör det finnas samtalsrum, där föräldrar och lärare kan prata ostört med varandra. Det är viktigt att hemmet så mycket som möjligt hålls underrettade om barnens beteende och arbete i skolan. Meddelanden från läraren bör inte innehålla bara negativa saker om eleven utan även visa när eleven har gjort något bra, eller övervunnit någon svårighet. Det är också viktigt att hemmet håller läraren informerad om barnens situation hemma. Kontakten ska ske båda vägarna.

I Lgr 64 står att målsman måste vara informerad om elevers svårigheter. Blir det att eleven måste gå i specialklass måste målsman vara informerad om elevens skolsvårigheter och om den eventuella specialundervisningen och syftet med den. När utredningen på eleven är gjord och föräldrarna har fått möjlighet att yttra sig är det upp till rektor att besluta om det ska bli specialundervisning. Om rektorn och föräldrarna inte är överens ska ärendet gå vidare till skolstyrelsen som beslutar om lämplig åtgärd.

3.3.2 Läroplan för grundskolan Lgr80 kommentarmaterial

Kommentarmaterialet till Lgr80 *Barnen, föräldrarna och skolan* (1991) som Skolöverstyrelsen sammanställt, handlar om just samverkan mellan hem och skola. Här tar man upp vikten av att det finns ett förtroende mellan skolan och föräldrarna. ”Det är viktigt att lärare och annan personal på skolan bygger upp goda kontakter med hemmen för att ett förtroendefullt samarbete ska kunna uppstå (Lgr80 kommentarmaterial:10)”. Föräldrarna behöver också få kunskap om skolan. De behöver allmänna kunskaper om vilka mål och förutsättningar man arbetar efter. När föräldrarna får medverka i skolan har de också möjlighet att påverka vad som händer i skolan. När det har goda kunskaper om skolan och ett

starkt förtroende från skolans sida bör de ges stort inflytande i skolans verksamhet (Lgr80 kommentarmaterial:17).

I kommentarmaterialet till Lgr80 betonas också vikten av att man diskuterar målsättningen med föräldrasamverkan. Medvetenhet om de gemensamma målen är en förutsättning för att arbetet ska fungera bra. Skolöverstyrelsen pekar på att det är viktigt att fler kan få möjlighet att påverka skolan för att då kunna tillfredsställa fler människors behov. Att ge fler människor makten över skolan innebär en maktförskjutning. Detta är dock något som kan leda till förnyelse.

När det gäller lärarens roll pekar Lgr80 på att läraren måste ge föräldrarna information om hur det går för deras barn i skolan, vad som står i läroplanen och hur det pedagogiska arbetet är upplagt (s. 21). Det är också lärarens uppgift att inbjuda föräldrarna till deltagande och engagemang i skolarbetet.

Det uttrycks att det finns en ovilja hos eleverna att ha föräldrarna i skolan. Detta kan göra att många föräldrar avstår från att besöka skolan (s. 39). Även om läraren vill släppa in föräldrarna i skolan kan det finnas hinder från eleverna. Det är viktigt att man har det i åtanke när man pratar om hur föräldrasamverkan ska se ut.

3.3.3 Läroplan för särskolan LSÄ 73

Läroplan för särskolan (Lsä73) är mycket mer detaljerad än dagens läroplan och den beskriver ingående hur samverkan mellan Lärare och barnets föräldrar ska se ut. Under rubriken *Mål och riktlinjer* (s. 7) kan man läsa följande: "Föräldrarna bör i samråd med eleven föreslå vilket studiemål eleven skall försöka uppnå."

Under rubriken *Inskolningsperioden* (s. 17) står det angående föräldrakontakten:

"Föräldrakontakten är av stor betydelse för att så väl föräldrar som elev skall känna trygghet och förtroende för skolan. Om barnet verkar oroligt och otryggt och om föräldrarna önskar vara med i skolan den första tiden bör detta ordnas om läraren finner det lämpligt. Det får dock inte leda till en ytterligare bindning till föräldrarna. En av skolans uppgifter bör vara att hjälpa eleven till frigörelse från den överbeskyddande miljö som det utvecklingsstörda barnet ofta lever i."

Ansvar för att samverkan mellan föräldrar och skola skall fungera bra ligger på skolan. Detta kan man läsa klart och tydligt då det står att: "det krävs en god samverkan mellan hemmet, eleven och samhället i stort. Ansvar för att denna verksamhet kommer till stånd åvilar skolan och främst då omsorgsstyrelse, skolledare och klassföreståndare" (Lsä 73 s. 69).

Angående föräldrarnas möjlighet att påverka undervisningen står det om klassmöten att: "Man kan ta upp undervisningens innehåll och uppläggning där läraren är beroende av att vissa moment inom t.ex. ADL-träningen kan fullföljas under elevens fritid (Lsä73 s. 69-70). ADL-träning står för Anpassning till daglig livsföring. Det vill säga dana saker som att klä på sig själv, äta själv mm. Man pekar också på att föräldrarna skall ha möjlighet att påverka hur mycket man tränar för att undvika underkrav och överkrav.

En viktig bit som lyfts fram i Lsä73 (s. 70) är att mellan skola och hem gäller ömsesidigt givande och tagande där man ska ha fullt förtroende för varandras arbete för den enskilde elevens bästa.

3.3.4 Läroplan för särskolan LSÄ 90

I läroplanen för den obligatoriska särskolan (Lsä 90) står det följande om föräldrasamverkan i särskolan. Precis som i grundskolan är det hemmet som har det primära och huvudsakliga ansvaret för elevernas fostran och vård. Skolans verksamhet ska vara ett stöd för hemmet.

Föräldrarnas skyldighet är att övervaka att eleverna fullgör sin skolgång.

Skolan ska vara informerad om elevens hemsituation.

Föräldrarna skall ges tillfälle att följa skolan arbeta och bör få medverka i detta. Ansvaret till att detta sker ligger på skolan. Skolan är skyldig att ta kontakt med samtliga elevers föräldrar två gånger varje läsår. Klassföreståndaren har ansvar för dessa kontakter.

Erfarenheter visar att det är svårt att få kontakt med alla föräldrar. Skolan måste då själv söka upp föräldrar för att nå det nödvändiga samarbetet.

3.3.5 Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Lpo94

Under rubriken *Rättigheter och skyldigheter* står följande:

”Skolan skall klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan”.

Under paragraf 2.4 *Skola och hem* står att läsa: ”Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningar för barn och ungdomars utveckling och lärande.”

Senare under rubriken *Riktlinjer* står det klart och tydligt vad som är lärarnas ansvar: ”Alla som arbetar i skolan skall samarbeta med elevernas vårdnadshavare att man tillsammans kan utveckla innehåll och verksamhet”. Läraren skall också: ”samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och därvid iakttä resppekt för elevens integritet.” I den läroplanen står det till skillnad från de tidigare att skolan skall tillsammans med hemmet ansvara för barnens fostran.

3.3.6 Skollagen

I skollagen 1 kap. *Allmänna föreskrifter* kan man läsa: ”utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmet, främja deras harmoniska utveckling till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar.”

3.4 Slutsats

De äldre läroplanerna är mycket mer detaljerade vad det gäller föräldrakontakten än vad Lpo 94 är. Det står precis hur läraren ska gå till väga när det gäller kontakten med föräldrarna. Bland annat genom ett antal personliga möten, skriftlig kontakt med mera. Hur många möten läraren ska ha med varje förälder per termin är också reglerat av de tidigare läroplanerna. I de tidigare läroplanerna handlar det mest om att läraren ska ge information till föräldrarna om barnets skolsituation. Den nuvarande läroplanen (Lpo 94) är inte alls lika detaljerad i t. ex hur

många möten läraren ska ha med varje elevs föräldrar. Den beskriver i allmänna drag hur kontakten mellan föräldrar och skolan skall se ut. Myndigheten för skolutveckling kom i sin slutkommentar (2007) fram till att man bör överväga behovet av att utarbeta ett *Allmänt gemensamt råd för inflytande* i skolan, som rymmer alla dimensioner av inflytande och som därmed rör både elever och föräldrar men också personal.

4. Metod

För att ta reda på hur samverkan mellan föräldrar och lärare ser ut i grundskolan respektive särskolan valde vi att göra en enkätundersökning. Skälet till att enkätundersökning valdes var att vi ville få svar från många personer på kort tid. I det här kapitlet kommer det att redovisas vilka frågor som var med på enkäterna och varför vi valde att ha med just dessa frågor. Det kommer även att redovisas vilket urval som gjordes när vi valde vilka som skulle besvara enkäterna. I delen *genomförande* tas upp hur vi gick tillväga då undersökningen genomfördes. Sist i det här kapitlet tas undersökningens tillförlitlighet upp. Vilka brister fanns i undersökningen?

4.1 Enkät

Syftet med undersökningen var att ta reda på hur samverkan mellan föräldrar och lärare fungerar i särskolan och grundskolan. Stämmer vår hypotes, att det är bättre samverkan mellan föräldrar och lärare i särskolan än i grundskolan? För att kunna få en översiktlig bild, med svar från många föräldrar och pedagoger på kort tid valde vi att göra en enkätundersökning. Att få svar från många människor gör också att man kan generalisera sina resultat och detta ger en större kraft åt resultaten. ”En fördel med enkät är att man slipper intervjuareffekten (omedveten styrning) som ju är en oönskad osäkerhetsfaktor och att man relativt lätt kan bearbeta resultaten statistiskt” enligt Stukát (2005:43). Enkäterna är lättare att få fram statistik från än vad som är fallet med intervjuer. Enkäterna bestod av ett så kallat strukturerat frågeformulär. Med strukturerat frågeformulär menas att frågorna besvaras genom att man ger ett antal svarsalternativ som den svarande kan välja mellan.

”Innan man kan göra en enkät måste man ha syftet klart för sig och det måste preciseras...” (Trost 2007:16). När frågorna till enkäterna sammanställdes utgick vi från vår frågeställning, hur ser föräldrakontakten ut i särskolan och grundskolan? Frågorna i enkäterna handlar om hur man tycker att kontakten mellan föräldrar och lärare fungerar i allmänhet men också mer specifikt om vad föräldrarna vill och kan påverka i skolan. Det är oerhört viktigt att enkäten genomgår en kritisk granskning av så många personer som möjligt innan den lämnas ut (Stukát 2005:48). Då vi sammanställde ett antal frågor lät vi först ett antal lärarstudenter testa enkäterna för att ge oss synpunkter på vad som kunde förbättras. Efter det fick också ett antal verksamma lärare, som inte skulle ingå i undersökningen, titta på enkäterna för att se om det var någon fråga som kunde förbättras. Alla testpersonerna fick se bägge enkäterna. Bland de verksamma lärarna som granskade enkäterna var de flesta också föräldrar och kan därför sätta sig in i en föräldraroll. Vi tror även att lärarstudenterna som granskade enkäterna kunde sätta sig in i rollen som förälder. Efter att alla testpersoner hade gått igenom enkäterna så skickades de till handledaren för en sista granskning. Här nedan följer en redovisning av frågorna på enkäterna och de tankar som ligger till grund för frågorna. Eftersom lärarna och föräldrarna har olika ansvar och roller valde vi att ha några olika frågor på lärarnas enkäter jämfört med föräldrarnas. Med enkäterna följde ett brev där vi kort beskrev oss själva och syftet med undersökningen ett så kallat missivbrev (se bilaga 1).

4.1.1 Enkät till lärare

Fråga 1. *Hur tycker du att samverkan med dina nuvarande elevers föräldrar fungerar?*

Syftet med den här frågan var att få en översiktlig bild över hur lärarna tyckte att kontakten med föräldrarna fungerade i allmänhet. De svarsalternativ som fanns på frågan var: mycket dåligt, dåligt, bra och mycket bra. I alla de här svarsalternativen kan man lägga olika värderingar. Eftersom vi inte förklarade vad som menades med dåligt eller bra fick de svarande själva tolka vad det menar med bra eller dåligt. Syftet var att få reda på lärarnas generella uppfattning om hur kontakten fungerar mellan dem och föräldrarna.

Fråga 2. *På vilket sätt sker kontakten med föräldrarna?*

Den här frågan ställdes för att vi ville få reda på vilket sätt kontakten mellan föräldrar och lärare sker. Syftet var att få reda på om det skedde en muntlig eller skriftlig kontakt och vilken kontaktform man använde sig av. De svarsalternativ som man kunde välja mellan var de som vi tror, genom våra erfarenheter är de vanligaste sätten att ha kontakt med föräldrarna på, t. ex. veckobrev, utvecklingssamtal och föräldramöte. Eftersom kontakten med föräldrarna kan ske på flera olika sätt kunde man på den här frågan fylla i alla de alternativ som stämde. Skulle det vara så att kontakten skedde på något annat sätt än de svarsalternativ som fanns lämnades det utrymme till att själv skriva vilket sätt kontakten med föräldrarna skedde.

Fråga 3. *Hur ofta träffar du personligen föräldrarna till varje elev i snitt under en månads tid?*

Här var syftet att få en översiktlig bild över hur ofta kontakten mellan föräldrarna och lärarna sker. Det är svårt att uppskatta hur mycket man träffar föräldrarna under en månads tid. Vissa föräldrar träffar man oftare än andra. När testpersonerna svarade på den här frågan uttryckte vissa en svårighet att svara på frågan, eftersom det varierar hur ofta man träffar föräldrarna. Frågan togs med för att vi anser att kvantitet är viktig när det gäller kontakten med föräldrarna.

Fråga 4. *Vad tas upp i kontakten med föräldrarna?*

Efter att ha fått svar på de tre ovanstående frågorna ville vi veta vad som tas upp i kontakten med föräldrarna. Syftet med förra frågan var att få reda på kvantiteten, syftet här var att få reda på kvalitén. Handlade kontakten bara om t.ex. praktisk information eller var det andra frågor som togs upp i kontakten med föräldrarna? Här tog vi upp de ämnena som vi ansåg viktiga i kontakten med föräldrarna. Till exempel att man diskuterar barnens sociala situation i skolan och barnets prestationer i skolarbetet. Även på den här frågan fanns det utrymme för de svarande att ge andra alternativ än de som vi valde att ta med. Här kunde man ge fler än ett svar.

Fråga 5. *Vad tycker du att föräldrarna bör ha inflytande över?*

Frågan är intressant för att den visar vilken inställning lärarna har till föräldrainflytande. Det fanns fem olika kategorier (se bilaga 2). Vid varje kategori fanns det en femgradig skala där man skulle sätta ett kryss i den ruta som man tyckte stämde mest överens med ens åsikter. Vi valde att ha en femgradig skala för att man skulle kunna lägga sig i mitten om man inte riktigt visste vad man tyckte. **1** innebär att man inte instämmer med påståendet och **5** innebär att man instämde helt.

Fråga 6. *Vad upplever du att föräldrarna vill ha inflytande över?*

Den här frågan har vi med för att ta reda på vad lärarna upplever att föräldrarna vill ha inflytande över. Precis som på föregående fråga fanns det även här en femgradig skala. Vi

ville kunna jämföra svaren på den här frågan med de på fråga 5. Det är intressant att se om lärarna upplever att föräldrarna är engagerade och vill ha inflytande. Om föräldrarna uttrycker att de vill ha inflytande över det som lärarna tycker att de ska få ha inflytande över.

4.1.2 Enkät till föräldrarna

”Alla som arbetar i skolan skall:

Samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla innehåll och verksamhet.”

”Läraren skall:

Samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och därvid iaktta respekt för elevens integritet.”

De här citaten finns med på enkäten till föräldrarna (se bilaga 3). De är hämtade från Lpo 94. Anledningen till att det finns med är att vi tror att föräldrarna sällan är insatta i vad som står i läroplanen. Om de vet vad som står i läroplanen innan de börjar svara på enkäten kanske de har en mer kritisk hållning. Om föräldrarna vet vad som förväntas av skolan kan de svara på om skolan har uppfyllt det som är ålagt den att göra. Att citatet inte finns med på lärarnas enkät beror på att det ingår i lärarnas jobb att veta vad som står i läroplanen och därför kändes det överflödigt att ha med det.

Fråga 1. *Hur tycker du att kontakten med ditt barns lärare fungerar?*

Den här frågan finns med för att se hur föräldrarna upplevde att kontakten fungerade. Vi ville se om deras uppfattning skiljde sig från den uppfattning som lärarna hade angivit på samma fråga på deras enkät.

Fråga 2. *Hur ofta träffar du ditt barns lärare i snitt under en månads tid?*

Med den här frågan ville vi veta hur ofta föräldrarna upplevde att de träffade sitt barns lärare. Det kunde vara så att vissa föräldrar träffade sitt barns lärare väldigt ofta för att det fanns behov för det medan andra inte träffade sitt barns lärare lika ofta. Det här var vi medvetna om men vi ville ha ett snitt ungefär hur ofta kontakten sker mellan föräldrar och lärare. Resultaten från den här frågan kunde sedan jämföras det med de svar som lärarna hade givit.

Fråga 3. *Vad tas upp i kontakten med lärarna?*

Vi ville se vilken information föräldrarna fick från lärarna. Ger lärarna enbart praktisk information eller diskuterar man pedagogiska frågor mm? Svaret på denna fråga kunde vi också jämföra med svaren från lärarna.

Fråga 4. *Tycker du att kontakten är tillräcklig?*

Denna fråga valde vi att ha med på enkäten till föräldrarna och inte till lärarna då det är lärarnas ansvar att se till att kontakten med föräldrarna är tillfredställande. Syftet var att ta reda på om föräldrarna tycker att de har tillräcklig kontakt med lärarna eller om kontakten borde ske oftare eller om det är att kontakten sker för ofta.

Fråga 5. *Vad tycker du att du som förälder bör ha inflytande över?*

Syftet med denna fråga var att ta reda på vad föräldrarna anser att de bör ha inflytande över. Resultatet från den här frågan kan jämföras med de som lärarna svarade, för att se om lärarna och föräldrarna har samma syn på föräldrainsflytande.

Fråga 6. *Vad tycker du att du som förälder har inflytande över?*

Det här var en väldigt viktig fråga för här fick föräldrarna svara på vad de tycker att de får ha inflytande över. Har de inflytande över de saker som de anser att de bör ha inflytande över? Vi kan även jämföra med svaren från lärarna.

Fråga 7. *Övriga kommentarer.*

Här lämnas utrymme för att den svarande att skriva det som den inte tycker att den har fått fram på enkäten.

4.2 Urval

Här kommer vi beskriva de tankar som legat bakom valet av de personer som fått svara på enkäten. När man gör en enkätundersökning väljer man ut en grupp människor som ska svara på enkäten. Detta gör man eftersom man oftast inte kan samla in data från alla medlemmar i den population som man tänkt sig undersöka. Det skulle helt enkelt bli för dyrt och komplicerat om man skulle skicka ut enkäter till några miljoner människor, därför måste man göra ett urval (Trost 2007:29). När det gäller hur stort urvalet ska vara skriver Trost: "Frågan om hur stort urvalet skall vara är relevant och samtidigt omöjligt att besvara på ett helt tillfredsställande sätt. En tumregel är att ju större urval desto större sannolikhet att det ska vara representativt för populationen" (2007:37).

Att vi valde att undersöka just de skolor vi gjorde berodde på att vi har haft verksamhets förslag utbildning (VFU) i området och i några fall på den specifika skolan.

Enkäterna delades ut enligt följande:

Skola A: Skolan omfattar förskoleklass, grundskola 1-6 och träningsårskola.

Till lärare i sarskolan delades 6st enkäter ut varav 4st besvarades.

Till föräldrar till eleverna i sarskolan delades 16st enkäter ut varav 10st besvarades.

Till lärare i grundskolan delades 4st enkäter ut varav 4st besvarades.

Till föräldrar till eleverna i grundskolan delades 12st ut varav 9st besvarades.

Skola B: Grundskola med skolår F-6.

Till lärare i grundskolan delades 6st enkäter ut varav 6st besvarades.

Skola C: Sarskola som består av både grundårskola och träningsårskola.

Till lärare i sarskolan delades 4st enkäter ut varav 4st besvarades.

Till föräldrar till eleverna i sarskolan delades ut 5st enkäter varav 3 besvarades.

Skola D: Grundskola med skolår F-5

Till lärare i grundskolan delades 3st enkäter ut varav 3st besvarades.

Till föräldrar till eleverna i grundskolan delades 12st enkäter ut varav 8 besvarades.

Fördelen med att genomföra undersökningen på de här skolorna var att vi kände till personalen och de kände till oss. Vår undersökningsgrupp består av föräldrar till elever i grundskolans och i sarskolan skolår 1-6 samt lärare i grundskolan och sarskolans skolår 1-6. Att undersökningen koncentrerades till den här åldersgruppen beror på att våra erfarenheter, från bland annat VFU, säger att skillnaden är mycket större mellan sarskolan och grundskolan i de senare skolåren. Den del av vår undersökning som riktar sig mot lärare gäller

så kallade ”klasslärare” och inte t.ex. assistenter eller språklärare. Anledningen till att de lärarna valdes är för att de har det pedagogiska ansvaret och träffar eleverna dagligen.

4.3 Genomförande

I det här avsnittet kommer det att redovisas hur vi har gått tillväga då vi genomfört enkätundersökningen. Vi började med att kontakta skolor som vi har haft VFU på och berättade för dem om vårt arbete. Då vi fått klartecken åkte vi ut till skolorna och lämnade ut enkäterna. En vecka senare hämtade vi upp de enkäter som hade besvarats. Anledningen till att de fick en vecka på sig var att vi inte hade mer än tio veckor på oss att skriva det här arbetet. Vi tyckte dock att det var tillräckligt med tid för eleverna skulle hinna lämna enkäterna till sina föräldrar, för föräldrarna att fylla i dem och för eleverna att med dem tillbaka till skolan. De enkäterna som inte hade kommit in efter en vecka fick vi räkna som bortfall.

Vi lämnade ut totalt 68 enkäter. Vi fick tillbaka 51st. De var fördelade på följande sätt:		
	Särskolan	Grundskolan
Föräldrar	13	17
Lärare	8	13

Ett problem som vi stötte på var att en grundskola som vi hade varit i kontakt med och där vi skulle få komma ut och lämna enkäter backade ur i sista stund för att de tyckte att det skulle bli för mycket extra arbete för lärarna. Vi erbjöd oss självklart att åka till skolan och där förklara för eleverna och lärarna syftet med enkäten, dela ut den och efter en vecka komma tillbaka för att samla in enkäterna. Det enda lärarna skulle behöva göra var att avsätta lite tid till att svara på enkäterna. Det här förklarade vi väldigt tydligt till dem på telefon. Trots det ändrade de sig i sista stund. Vad det beror på kan man bara spekulera i.

Alla enkäterna delades ut till lärarna, som i sin tur slumpvis delade ut enkäterna till eleverna. Lärarna ombads också påminna dessa barn om att ta med sig de ifyllda enkäterna tillbaka till skolan. Enkäterna låg i kuvert där också missivbrevet (se bilaga 1) medföljde. Kuverten var märkta med en kod för att hålla reda på om de kom från särskolan eller grundskolan. Vi vet inte vilka individer som har svarat på vilken enkät. En nackdel med detta genomförande är att lärarna kan ha lämnat enkäterna till de elever vars föräldrar de har bäst kontakt med. Detta för att resultatet skulle bli att föräldrarna är nöjda med kontakten med barnens lärare. Det här problemet gäller inte i särskolan då vi delade ut enkäter till samtliga elever i de respektive klasserna.

4.4 Undersökningens tillförlitlighet

Vi har genomfört undersökningen på fyra olika skolor i tre olika kommuner i Göteborgsregionen. Resultatet ger inte en generell bild av hur det ser ut på skolorna i Göteborgsregionen. De slutsatser som dras av resultatet gäller enbart den undersökta gruppen.

Vi anser ändå att undersökningen gett oss nya insikter och till viss del gett överraskande resultat. Enkätfrågorna testades av ett stort antal personer innan de lämnades ut för att besvaras. Detta gör att vi tror att frågorna har uppfattats på det sätt som var syftet. Eftersom vi inte kunde samtala med de svarande under tiden de svarade på enkäterna kunde vi inte förklara eventuella missförstånd. Vi kan alltså inte vara helt säkra på att ingen har missförstått någon fråga.

Något som också är osäkert är om alla som har svarat på enkäterna har gjort det helt sanningsenligt. Vissa enkäter som vi fick in innehöll motsägelsefulla svar, man hade till exempel svarat att kontakten med lärarna fungerade bra. Samma person svarade på en senare fråga att man inte hade stort inflytande över det som man tyckte sig vilja ha inflytande över. Vi värderar inte dessa svar utan redovisar dem som de är.

Lärarna vet att de har ansvar för föräldrakontakten (enligt Lpo94). Det vet också att det är ålagda att ge föräldrarna ansvar och inflytande. Detta kan i sin tur påverka svaren på sätt att man som lärare vill ge en positiv bild av hur samarbetet med föräldrarna fungerar. Vi hade informerat lärarna om att vi skulle jämföra särskolan med grundskolan. Detta kan ha påverkat svaren, man vill kanske inte att den skolform man jobbar i skall framstå som mindre bra. Därför kan svaren kanske vara mer positiva än verkligheten. Vi tror också att vi hade kunnat få ett annat resultat om fråga 1 (*Hur tycker du att kontakten med pedagogen/föräldrarna fungerar?*) om den hade kommit sist i enkäten. De svarande hade då kunnat fundera på vad de hade svarat på de andra frågorna innan de tog ställning till om föräldrakontakten i allmänhet fungera bra. En annan svaghet i vår undersökning är att vi delade ut enkäterna i grundskolan till lärarna som sen i sin tur fick delade ut dem till ett antal elever i sin klass. Vi påpekade för lärarna att de skulle välja eleverna slumpmässigt. Det här är dock inget vi har kunnat kontrollera vilket innebär att de skulle kunnat ha delat ut enkäterna till de elever vars föräldrar de har bäst kontakt med. Detta skulle ju i sin tur innebära att resultaten inte speglar hur det ser ut i klassen utan ge en mer positiv bild av verkligheten.

5. Resultat och analys

I det här kapitlet kommer vi att redovisa resultaten från enkätundersökningen. Vi kommer att redovisa de frågor från enkäten som vi tycker är relevanta. Fråga 2 på enkäten till lärarna som gäller på vilket sätt de har kontakt med föräldrarna anser vi i efterhand inte vara relevant. De sista frågorna på enkäterna har vi valt att inte redovisa den här delen. Dessa svar finns redovisade i bilaga 5. De frågor som ej finns med här rör föräldrarnas möjlighet och vilja att påverka till exempel inköp av material till skolarbetet, utflykter och friluftsdagar. Vi fann att detta var inget som engagerade varken lärarna eller föräldrarna och det var få föräldrar som svarade att de ville ha något inflytande över detta. Eftersom grupperna som svarat är olika stora har vi valt att redovisa en del av resultaten i procentform. Detta för att göra det lättare att se skillnader och likheter mellan grupperna.

5.1 Sammanställning av enkäter

Svar från 8 lärare och 13 föräldrar i särskolan samt 13 lärare och 17 föräldrar i grundskolan. En del personer hade inte svarat på alla frågor på enkäten. Av den anledningen kan antalet svar på frågorna skilja sig något åt. Här redovisas svaren i den ordningen de stod i enkäten.

Hur tycker du att samarbetet med ditt barns lärare fungerar?

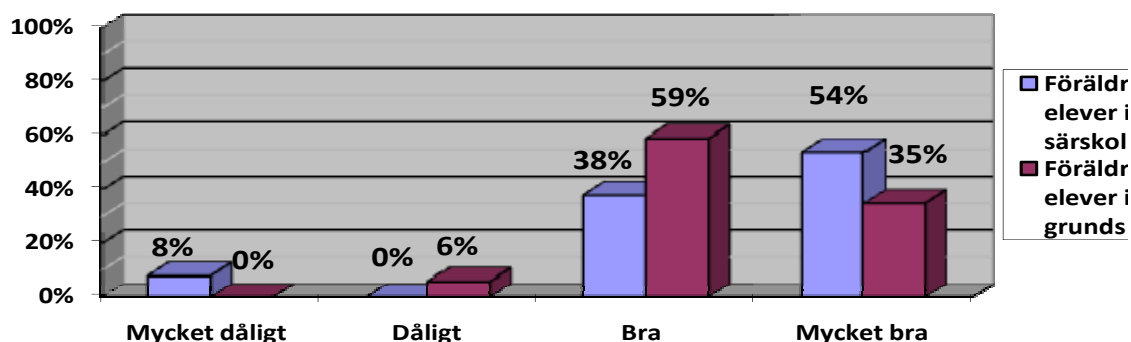

Fig.5.1 Föräldrarnas åsikter om hur kontakten med deras barns lärare fungerar.

Majoriteten av alla föräldrarna tycker att kontakten med lärarna är bra. Föräldrarna i särskolan var lite mer positiva än föräldrarna i grundskolan. Detta kan vi se då det är 54 % av föräldrarna i särskolan som svarar att de är mycket nöjda medan det i grundskolan bara är 35 % som ger samma svar. En förälder till en elev i särskolan tyckte att det samarbetet med elevens lärare fungerade mycket dåligt. En förälder till en elev i grundskolan tyckte att kontakten med läraren var dålig. När vi frågade lärarna hur de tyckte att samarbetet med föräldrarna fungerade svarade de följande:

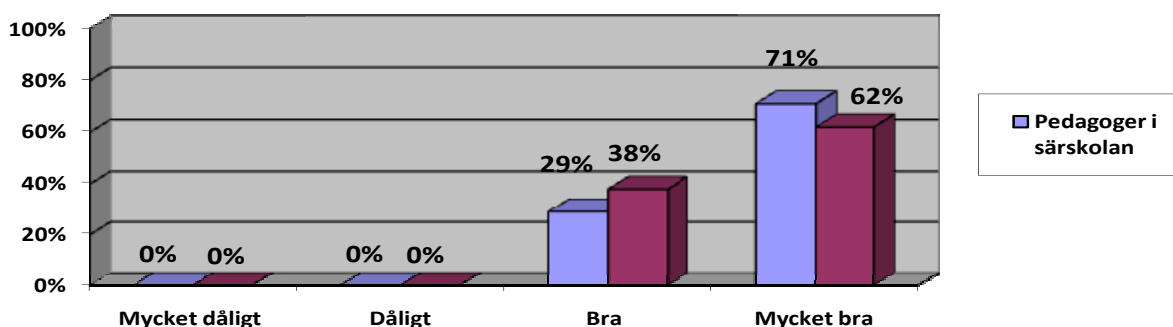

Fig. 5.2 Lärarnas åsikter om hur samarbetet med elevernas föräldrar fungerar.

Både lärare i grundskolan och särskolan tycker att samarbetet fungerar bra. De allra flesta lärarna upplever att kontakten med föräldrarna fungerar mycket bra. Det är ju glädjande att se att både föräldrar och lärare överlag är nöjda med hur det fungerar. Efter denna inledande fråga ville vi ha reda på hur ofta föräldrar och lärare träffas.

Hur ofta träffar du personligen ditt barns lärare i snitt under en månads tid?		
	Grundskolan	Särskolan
Varje dag	2	2
Någon gång i veckan	4	6
Någon enstaka gång i månaden	3	2
Endast vid möten	7	3

Tabell 5.1 Hur ofta träffar föräldrarna sina barns lärare.

Föräldrarna till elever i särskolan träffar sitt barns lärare oftare än föräldrarna till elever i grundskolan.

De flesta föräldrarna i grundskolan uppger att de endast träffar lärarna vid föräldramöten och utvecklingssamtal eller liknande. Medan föräldrarna i särskolan uppger att de träffar lärarna någon gång i veckan. Föräldrarna till elever i grundskolan träffar sitt barns lärare mycket mindre än föräldrarna till elever i särskolan. Detta kan bero på att det är många föräldrar i särskolan som lämnar sina barn vid skolan och därmed får möjlighet att träffa läraren. När vi frågade lärarna hur ofta de träffar föräldrarna svarade de:

Hur ofta träffar du personligen föräldrarna till varje elev under en månads tid?		
	Grundskolan	Särskolan
Varje dag	0	2
Någon gång i veckan	0	2
Någon enstaka gång i månaden	2	5
Endast vid möten	11	2

Tabell 5.2 Hur ofta träffar lärarna föräldrarna till sina elever.

Lärarna i grundskolan träffar nästan enbart föräldrarna vid möten. Här kan vi se en skillnad mot särskolan där 4 av 13 lärare träffar föräldrarna minst en gång i veckan. Det här resultatet stämmer med vår hypotes inför arbetet som var att föräldrakontakten sker oftare i särskolan än i grundskolan. Nästa fråga på föräldrarnas enkät var:

<i>Tycker du att kontakten är tillräcklig?</i>		
	Grundskolan	Särskolan
Ja	14	9
Nej jag skulle vilja ha kontakt oftare	2	4
Nej kontakten borde vara mer sällan	1	0

Tabell.5.3 Tycker föräldrarna att kontakten är tillräcklig?

Här är det ingen större skillnad mellan grund- och särskolan. De allra flesta föräldrarna tycker att kontakten är tillräcklig. 4 av 13 föräldrar till elever i särskolan skulle vilja ha tätare kontakt. Men samtidigt har samma föräldragrupp tidigare svarat att kontakten med lärarna är bra. Efter att ha fått reda på hur ofta föräldrar och lärare har kontakt med varandra ville vi veta vad som tas upp när de har kontakt.

Vad tas upp i kontakten med föräldrarna/lärarna?

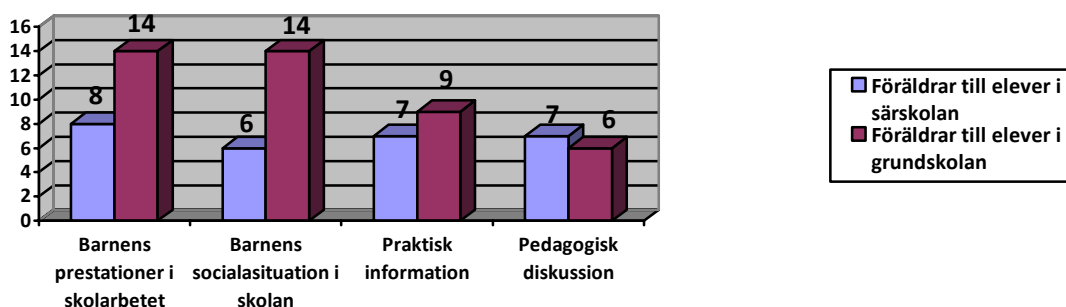

Fig. 5.6 Föräldrarnas svar på frågan om vad som tas upp till diskussion med lärarna.

Föräldrarna i grundskolan anger att det som tas upp mest i kontakten med lärarna är barnens prestationer i skolarbetet och deras sociala situation.

Föräldrarna i särskolan tar upp att kontakten med lärarna handlar om alla ovanstående ämnen ungefär lika mycket. Det finns inget som dominerar i kontakten mellan föräldrar och lärare.

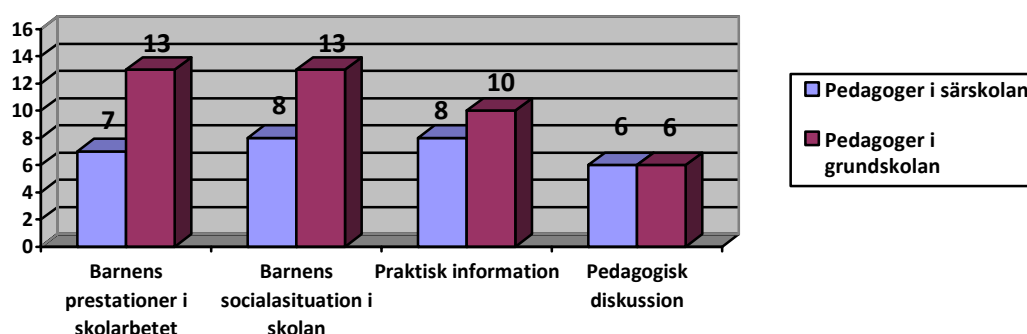

Fig. 5.7 Lärarnas svar på frågan om vad som tas upp till diskussion med föräldrarna

Lärarna i både grundskolan och särskolan delar föräldrarnas uppfattning om att barnens prestationer och deras sociala situation i skolan är det som oftast tas upp i kontakten mellan lärarna och föräldrarna. Många av föräldrarna till elever i särskolan uppger att de har en *pedagogisk diskussion* med läraren. Föräldrarna till elever i grundskolan uppger att det inte sker en *pedagogisk diskussion* i lika hög utsträckning. De båda föräldragrupperna uppger att det är barnets prestationer som är det som tas upp mest i kontakten mellan lärare och föräldrar. Är det så att det tas upp mer pedagogiska frågor med föräldrarna till elever i särskolan? Varför tas det inte upp lika mycket pedagogisk diskussion i grundskolan?

Det är bara en förälder i särskolan att det är något annat än de alternativ som vi har angivit som tas upp i kontakten. I det fallet handlade det om livet i allmänhet. Av de tre föräldrar i grundskolan som hade svarat på att det var annat som togs upp än de alternativ som vi hade föreslagit var det bara en där det fanns en kommentar om vad som togs upp och då stod det bara klassfest.

Vad tycker du att du som förälder bör ha inflytande över?

Under denna fråga fanns flera alternativ som: Inköp av material till skolarbetet, utflykter och friluftsdagar mm. Vi väljer dock att bara redovisa den fråga som gett mest intressanta svar nämligen: *Vad ditt barn lär sig i skolan.*

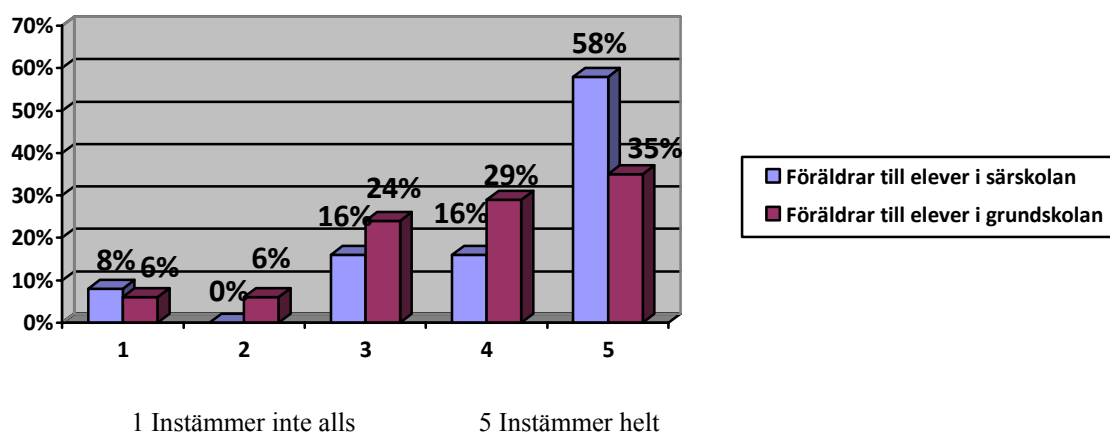

Fig.5.7 Föräldrarnas svar på frågan om de anser att de bör ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan.

De flesta föräldrarna till elever i grundskolan tycker att de bör ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. Föräldrarna till elever i särskolan instämmer i högre grad att de bör ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. 58 % av föräldrar till elever i särskolan instämmer helt medan bara 35 % av föräldrar till elever i grundskolan instämmer helt. När vi sedan tittade på vad lärarna tyckte att föräldrarna skulle ha inflytande över såg vi en ännu större skillnad mellan grund- och särskolan.

**Vad tycker du som lärare att föräldrarna bör ha inflytande över?
Vad deras barn lär sig i skolan?**

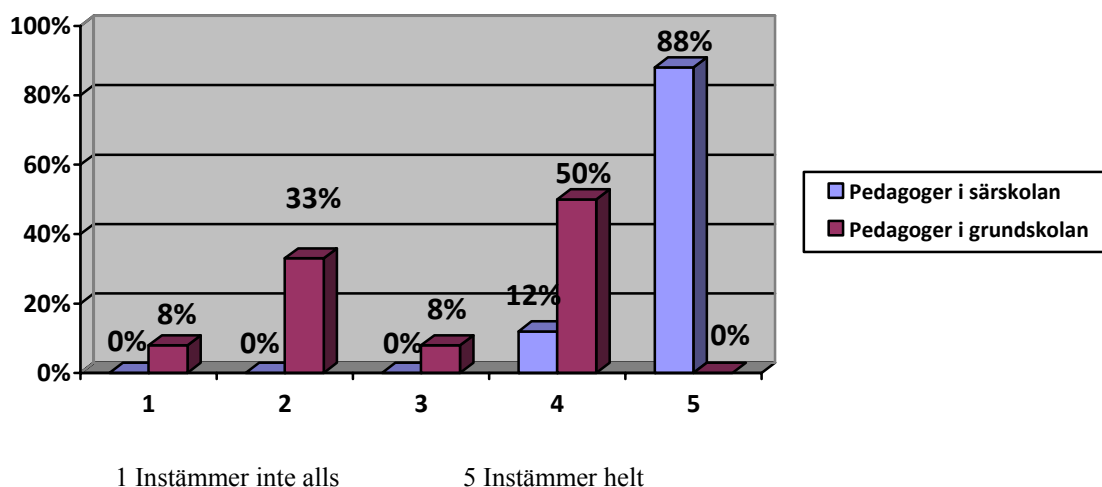

Fig.5.8 Lärarnas svar på om de anser att föräldrarna bör ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan.

50 % av lärarna i grundskolan instämmer i att föräldrarna bör ha inflytande över vad barnen lär sig. 41 % av lärarna i grundskolan instämmer inte i att föräldrarna bör ha inflytande över vad barnen lär sig i skolan. Samtliga lärare i sarskolan instämmer i att föräldrarna bör ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. Detta är en anmärkningsvärd skillnad och visar att lärarna i sarskolan har en mer positiv inställning till föräldrainflytande.

**Vad upplever du att du som förälder har inflytande över?
Vad ditt barn lär sig i skolan?**

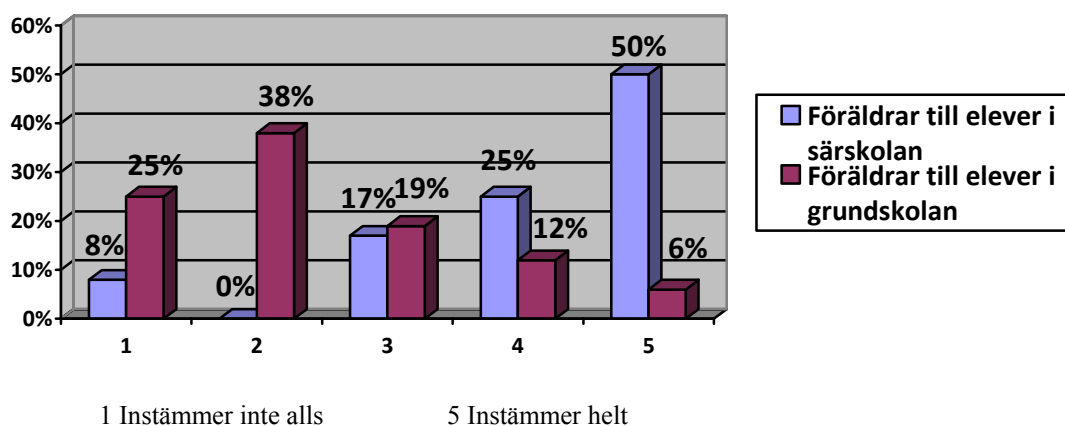

Fig. 5.9 Föräldrarnas svar på om de har inflytande över vad deras barn lär sig i skolan

Föräldrar till eleverna i sarskolan upplever att de har mycket större inflytande över vad deras barn lär sig i skolan än vad föräldrarna till elever i grundskolan upplever att de har. 75 % av föräldrarna till elever i sarskolan instämmer att de har inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. 63 % föräldrarna i grundskolan instämmer *inte* i att de har inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. Också här kan vi se en stor skillnad mellan grund- och sarskolan där sarskolans föräldrar i mycket högre utsträckning får vara med och påverka vad deras barn lär sig i skolan.

Vad upplever du som lärare att föräldrarna vill ha inflytande över? Vad deras barn lär sig i skolan?

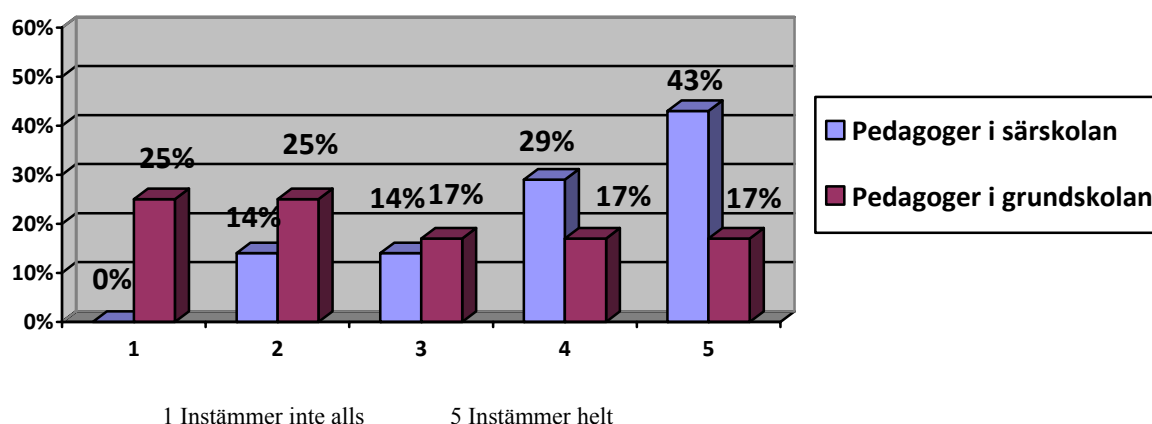

Fig. 5.10 Lärarnas svar på frågan om de upplever att föräldrarna vill ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan.

50 % av lärarna i grundskolan instämmer *inte* i att föräldrarna vill ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan.

72 % av lärarna i särskolan instämmer i att föräldrarna vill ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. Här ser vi skillnad mellan lärarna i sär- och grundskolan. I särskolan tycker man att föräldrarna visar tydligare att man vill vara med och påverka.

5.2 Sammanfattande kommentarer om frågorna 5 och 6 på enkäterna

Grundskolan: I grundskolan är det så att 60 % instämmer (har svarat 4:a eller 5:a) i att de borde ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. Att det inte är fler kan man tolka som att de tycker att det är något som lärarna skall sköta. På fråga 6 är det endast 18 % som svarar att de har något inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. Detta är ju en anmärkningsvärt låg siffra när det är 60 % som anser att de borde ha inflytande över detta. När vi tittar på lärarnas svar kan vi se att det är 50 % som anser att föräldrarna bör ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. Samtidigt svarar 34 % att de upplever att föräldrarna vill ha inflytande över detta. Det vi frågar oss när vi sett dessa svar är: Hur kommer det sig att 60 % av föräldrarna svarar att de vill ha inflytande över vad deras barn lär sig medan det bara är 34 % av lärarna som upplever att föräldrarna vill ha inflytande över det? Kanske det är så att föräldrarna inte alltid engagerar sig och visar att de vill ha inflytande? Eller är det så att lärarna inte är lyhörda för föräldrarnas åsikter?

Särskolan: I särskolan är det 74 % av föräldrarna som anser att de bör ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. Det är också 75 % som svarar att de faktiskt har inflytande över detta. Här kan vi se en stor skillnad jämfört med grundskolan där det endast var 18 % av föräldrarna som uppgav att de hade inflytande över detta. Lärarna i särskolan är positiva till att föräldrarna ska ha inflytande då samtliga instämmer i detta. Här ser vi ju också en markant skillnad då det i grundskolan var 50 % av lärarna som höll med om att föräldrarna skulle ha inflytande. Det är hela 72 % av lärarna i särskolan som upplever att föräldrarna vill ha inflytande. Även här kan vi se en stor skillnad mot grundskolan där bara 34 % av lärarna svarade samma sak. Slutsatserna vi kan dra av dessa två frågor är:

- I särskolan är lärarna mer positiva än i grundskolan till att föräldrarna ska ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan.
- Det är en större andel föräldrar i särskolan än i grundskolan som uppger att de har inflytande över vad deras barn lär sig i skolan.
- I särskolan är det en större andel av lärarna som upplever att föräldrarna vill ha inflytande än det är i grundskolan.

Genom svaren på fråga 5 och 6 på enkäterna kan vi delvis styrka vår teori att det är en bättre föräldrakontakt i särskolan än i grundskolan. Det verkar åtminstone vara så att lärarna är mer positiva till föräldrainflytande. Samtidigt som föräldrarna i särskolan i större utsträckning än i grundskolan upplever att de faktiskt har inflytande.

Övriga kommentarer

Här presenteras ett urval av de kommentarer som föräldrar och lärare har lämnat på fråga 7 *övriga kommentarer*.

Föräldrar i grundskolan:

”Så länge vi har en bra fungerande skola finns det ingen anledning för oss föräldrar att ha inflytande över verksamheten. Det ska våra, skolans, lärare klara av”. (Från förälder A)

”Vi vill inte ha inflytande” (Från förälder B)

”Vi är jättenöjda” (Från förälder C)

”Eftersom mina arbetstider är längre än mitt barns dagar i skolan ges sällan möjligheten att träffa läraren personligen” (Från förälder D)

Från föräldrar till elever i särskolan:

”Vi har som föräldrar till ett barn i särskolan en fantastisk insyn i barnets dagliga aktiviteter och en kommunikation med lärarna som alla föräldrar borde få uppleva.” (Från förälder E)

”Jag är själv lärare och vill gärna veta vad mitt barn lär sig även hur de går tillväga. Jag litar på lärarna och vet att de är måna om mitt barn i sitt lärande. Material de använder i skolarbetet eller på raster tycker jag inte att jag vill/ska påverka.” (Från förälder F)

”Det mycket viktigt att vi föräldrar engagerar mer i vad skolan gör och inte gör när det gäller våra barns utveckling. Om lärarna var villiga att samarbeta med oss.” (Från förälder G)

Kommentarer från lärare i grundskolan:

”Då vi har begränsade resurser att köpa leksaker för (bollar, hopprep osv.) Bestämde föräldrar att skänka lite saker till klassen och fyllde på lekförråden. Självklart frågade vi vad barnen önskade.” (Från lärare H)

”Jag upplever det så att föräldrarna har fullt upp med sina egna arbeten. Om allt fungerar bra i skolan och barn och lärare trivs och har det fint tillsammans är nog föräldrarna glada. Om det inte fungerar i klassen skulle säkert föräldrar engagera sig mer för att få det att fungera.” (Från lärare I)

Kommentarer från lärare i särskolan:

Vi har bra kontakt med föräldrarna och jag tycker det finns en ständig dialog mellan oss och föräldrarna om allt skol/barn relaterat.” (Från lärare J)

”Hade önskat mer delaktighet och intresse från föräldrarnas sida.” (Från lärare K)

6. Diskussion

Här kommer vi att diskutera huruvida vår hypotes stämmer överrens med resultatet från vår undersökning. Vi kommer även att diskutera litteraturen i relation till resultaten.

6.1 Diskussion av resultat

När det gäller vad som tas upp i kontakten mellan lärare och föräldrar kunde vi se att de flesta glädjande nog svarade att man pratade om det mesta som rör barnet (se fig. 5.3 och 5.4). Våra farhågor inför denna enkätstudie var att man ofta i skolan bara nöjer sig med att diskutera barnens resultat och praktisk information och att man sällan kommer in på en mer pedagogisk diskussion. Av särskoleelevernas föräldrar är det 7 av 13 som uppger att de har en pedagogisk diskussion med läraren. I grundskolan är det 6 av 16 föräldrar som uppger det. Det här resultatet ser vi också som positivt då det är viktigt att föräldrarna är insatta i skolans verksamhet. För att vara insatt gäller det att man som förälder har möjlighet att diskutera olika saker med barnens lärare. Precis som Flising m.fl. (1996:143) hävdar så är det viktigt att föräldrarna får svar på frågorna: Vad lär ni ut på den här skolan? Varför lär ni ut det? De här frågorna kan ju föräldrarna enbart få svar på genom en pedagogisk diskussion med lärarna.

När vi ställt frågor angående vad som diskuteras mellan lärare och föräldrar ville vi också ha reda på vad för olika områden föräldrarna ges möjlighet att påverka i skolan.

64 % av föräldrarna till eleverna i grundskolan tycker att de bör få påverka vad deras barn lär sig i skolan. 50 % av lärarna i grundskolan instämmer i det . (se fig. 5.5 och fig. 5.6). Samtidigt visar enkätundersökningen att föräldrarna till eleverna i grundskolan upplever att de inte får påverka detta i någon högre utsträckning. Lärarna säger att föräldrarna inte visar något intresse för att påverka vad deras barn lär sig (se fig. 5.9 och fig. 5.10). På de här två frågorna så kunde vi se en stor skillnad mellan de två olika skolformerna. Samtliga lärare i särskolan anser att föräldrarna bör ha inflytande över vad deras barn lär sig i skolan. Föräldrarna till särskoleeleverna upplever att de också får ha inflytande över vad barnen lär sig i skolan. Till skillnad från grundskoleföräldrarna där de flesta svarar att de inte har inflytande över vad deras barn lär sig i skolan.

Att föräldrarna inte får påverka i lika hög grad som de själva tycker att de bör, beror nog inte bara på att lärarna är ovilliga till att släppa in föräldrarna i skolan. Det kan bero på en mängd olika faktorer. Precis som cirkuläriteten i systemteorin så tror vi att det är en mängd olika faktorer som påverkar föräldrar, lärare och skolan. En faktor kan vara att föräldrarna inte visar tillräckligt tydligt att de faktiskt vill vara med och påverka i skolan. Det kan även vara så att föräldrarna inte vet hur man ska ta sig in i skolans värld. Det kan vara så att föräldrarna inte vet sina rättigheter och vad de kan påverka. Då vi utgår från ett systemteoretiskt synsätt så anser vi att man måste se allt i ett större perspektiv. Vi menar inte att det finns *en* syndabock utan att problemet med att föräldrarna upplever att de inte får påverka i den grad de vill beror på en massa olika faktorer. I systemteorin så utgår man ifrån att alla är delaktiga i det som sker.

Det kommer troligtvis alltid vara så att föräldrarna vill påverka mer än vad de tillåts göra. Det handlar ju trots allt om deras egna barn så det är självklart att de vill att de ska ha det så bra som möjligt. Precis som Hitti (1994) så anser vi att det är lärarna som med sin utbildning och kunnande är de som ska ha ansvaret i skolan. De är det som är experterna på skolan. Man

måste ändå som lärare givetvis vara lyhörd för föräldrarna och deras åsikter. Det är viktigt att hitta en balansgång där både föräldrarna och lärarna får komma till tals.

Under arbetets gång har vi, då vi har förklarat undersökningens syfte mestadels fått positiv bemötande från lärare. Det har funnits ett behov av att veta hur föräldrakontakten ser ut i sär- och grundskolan. Dock har vi stött på lärare som har den uppfattningen att det är självklart att föräldrarna har mer inflytande i särskolan och att kontakten överlag fungerar bättre där. Vi tror att personerna som har de åsikterna menar att eleverna i särskolan behöver mer stöd på grund av deras handikapp och att det är därför som lärarna släpper in föräldrarna mer. Vi menar att lärarna i särskolan har utbildning och kunskaper för att skapa de bästa förutsättningarna för eleverna i särskolan. Däremot kan det vara så att tack vare att det oftare är färre elever i särskoleklasserna än i grundskoleklasserna så får föräldrarna till elever i särskolan mer kontakt med lärarna och därmed också mer inflytande. Det beror alltså inte på elevernas handikapp utan mer på antalet elever i klassen.

6.2 Stämmer vår hypotes?

Vår hypotes inför det här arbetet var att föräldrakontakten sker oftare och att den är bättre i särskolan än i grundskolan. Genom vår enkätundersökning har vi delvis kunnat styrka dessa påståenden. Den personliga kontakten mellan föräldrar och lärare sker oftare i särskolan än i grundskolan. 8 av 13 föräldrar till elever i särskolan uppger att de träffar läraren minst en gång i veckan. I grundskolan är motsvarande siffra 6 av 16. Detta tror vi beror på att det är fler föräldrar till elever i särskolan som hämtar och lämnar sina barn i skolan. Eleverna i särskolan har ofta en kontaktbok där lärarna och föräldrarna skriver i dagligen. Den kontakten finns inte lika ofta i grundskolan där det är få föräldrar som hämtar och lämnar sina barn. Att kontakten sker oftare behöver dock inte betyda att den är bättre. Vår enkätundersökning visar att de allra flesta föräldrar och lärare både i grund- och särskolan är nöjda med hur kontakten fungerar. 92 % av föräldrarna i särskolan och 94 % av föräldrarna i grundskolan svarar att kontakten är bra eller mycket bra. (se fig. 5.1). Samtliga lärare i både grund och särskolan tycker att kontakten med elevens föräldrar är bra eller mycket bra. Vi ser det som positivt att vår hypotes inte stämde på den här frågan.

6.3 Information till föräldrarna

Det kan vara svårt för föräldrarna att kräva att få vara med och påverka, det är läraren som måste bjuda in föräldrarna till att vilja påverka.

I en undersökning av Roll-Petersson (1999: kap 6) svarade runt hälften av föräldrarna att de fick fortlöpande information om barnets skolsituation och kunskapsutveckling. Samtidigt så tyckte 90 % att det var mycket viktigt att få information om det. Vi tycker att det borde vara mycket fler föräldrar som får den information som det tycker att de vill ha. Vår undersökning visar att det ges mycket information om just elevernas skolsituation. Vi menar på att det inte borde vara svårt för läraren att informera föräldrarna om hur skolsituationen och hur kunskapsutvecklingen ser ut. Det är en självklarhet, något som också ingår i yrket. Lpo94 är ju väldigt tydlig när det gäller detta: ” Läraren skall samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel, och kunskapsutveckling...”. Samtidigt är det viktigt att föräldrarna är tydliga om vad de vill ha information om och att de informerar läraren om de inte tycker att de får den information som de vill ha.

6.4 Föräldrarnas möjlighet till att påverka

Andersson (1996) menar att föräldrar inte får påverka skolan och att det är lärarna och skolledarna som är ovilliga att släppa in föräldrarna i skolan. Han menar också att frågorna i som föräldrarna i får ha inflytande över i skolan inte alltid är relevanta för föräldrarna. Hitti (1994) å sin sida menar att lärare många gånger ställer upp på föräldrarnas önskemål med avseende på utbildningens upplägg, för att nå samarbete. Vi tycker att givetvis är det så att man måste diskutera frågor som är relevanta för föräldrarna. En metod är att man frågar föräldrarna vad de anser att de vill kunna påverka. Under föräldramöten kan man diskutera och parat om vad föräldrarna anser att de bör ha inflytande över. Kanske kan man som lärare inte låta föräldrarna påverka allt inom skolan. Det är dock viktigt att föräldrarna är medvetna om vad de kan påverka och vad de förväntas påverka. Det är oundvikligt att det i slutändan är läraren som beslutar om det mesta som rör klassen. Läraren har det pedagogiska ansvaret och utbildning för att skapa förutsättningar för att alla barnen i klassen ska trivas och utvecklas. För att få till ett bra samarbete är det viktigt att alla är medvetna om vilka roller de har. Inga Andersson (2004:39) skriver att samarbete är när man arbetar tillsammans, samordnar sina arbetsuppgifter, klargör ansvar, roller och gränser och vars och ens personliga mål. I de fall då man inte diskuterat dessa punkter kan problem uppstå. Maria Jarl (2004: 161-162) har intervjuat en grupp föräldrar. Dessa föräldrar upplever att skolan inte lyssnar på dem. Föräldrarna uppger att de känner sig maktlösa och att de inte får någon möjlighet att påverka skolan. De anser att lärarna beslutar utan att ta hänsyn till föräldrarnas vilja. En förälder säger att det är bara när samarbetet inte innebär något merarbete för läraren som de är positiva till att samarbeta med föräldrarna. Glädjande nog så visar vår undersökning inte lika stor uppgivenhet bland föräldrarna. Vårt resultat visar istället att de flesta är nöjda med hur samarbetet fungerar.

En förälder i grundskolan säger: ”Så länge vi har en bra fungerande skola finns det ingen anledning för oss föräldrar att ha inflytande över verksamheten. Det ska våra, skolans, lärare klara av”. Detta uttalande kan man se som både positivt och negativt. Positivt på så sätt att föräldern har ett stort förtroende för att lärarna i skolan gör ett bra jobb. Negativt på så sätt att föräldern tycks uppleva att den inte har något att tillföra i ett samarbete med skolan.

Vi fick ett mer positivt bemötande från lärarna i särskolan än från de i grundskolan. Lärarna i grundskolan visade en större skepsis till vår undersökning när vi berättade vad den handlade om. Vi förklarade att vi bara skulle ta reda på hur föräldrakontakten ser ut i särskolan och i grundskolan. Vi tror att deras negativa inställning kan bero på att de trodde att vi var där för att ”sätta dit” dem och att bevisa att det är bättre i särskolan. Det är synd att lärare i grundskolan ofta har den synen på sig själva att det är ”sämre” än särskolan. Vår undersökning visar att det finns vissa skillnader i hur kontakten mellan lärare och föräldrar fungerar i särskolan och grundskolan. Även om det är skillnader så kan vi se att det flesta föräldrarna är nöjda med hur kontakten fungerar.

6.5 Läroplaner

Alla de tidigare läroplanerna säger att det viktigt med föräldrakontakt och att ansvaret ligger hos läraren att se till att samtalet kommer igång. I de tidigare läroplanerna står det mycket mer detaljerat vad man som lärare bör göra, hur många möten man ska ha per termin, vad man ska ta upp i kontakten, hur man som lärare ska uppträda när man får eleverna för första gången med mera. I den nuvarande läroplanen Lpo 94 står det bara beskrivet med några få meningar. Det uttrycks klart och tydligt att det är viktigt med ett samarbete och att det är lärarens ansvar att se till att det kommer till stånd. Den nuvarande läroplanen ger ett större utrymme för

lärarna att själva tolka den på sitt sätt. Men det innebär också ett större ansvar för lärarna att se till att det bli bra kontakt mellan skolan och hemmet. Man kan inte slå upp läroplanen och hitta tydliga instruktioner på hur man ska gå till väga och vad man ska prata om. Det här innebär även som vi ser det en större frihet för läraren att ta upp det som de anser vara lämpligt.

7. Vidare forskning

Hade vi haft mer tid till det här arbetet så hade vi kunnat göra en större enkätundersökning, som vi sedan kunnat ha som underlag för intervju med föräldrar och lärare. Vi hade då kunnat ställa mer ingående frågor och därigenom fått en mer komplett bild av vad lärare och föräldrar tycker om föräldrasamverkan.

Det finns ett stort utrymme för att skriva mer om det ämnet som vi valt för denna uppsats. Den litteratur vi använt har ofta haft ganska många år på nacken. Då vi letade litteratur som hade med vårt ämne att göra upptäckte vi att det fanns ytterst lite som handlade om kontakten mellan lärare och föräldrar i särskolan. Det här är något som vi hoppas på att någon skulle kunna forska vidare på och skriva mer om. Ett annat ämne som går att forska vidare på är varför lärarna i särskolan är mer positiva till föräldrainflytande än vad lärarna i grundskolan är. Vi är medvetna om att man under sina år i läraryrket kommer att stöta på problem och uppleva att föräldrakontakten inte alltid fungerar som man önskar. Då kan det vara viktigt att finna inspiration i positiva exempel där man hittat lösningar på olika problem. Det är också viktigt att man redan under lärarutbildningen kommer i kontakt med frågor rörande kontakten med föräldrarna. Att komma ut i yrkeslivet helt oförberedd på att föräldrarna spelar en viktig roll i skolan kan ju inte vara helt optimalt.

Referenser

Andersson, B. (1996) *Lokala styrelser: försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande i grundskolan och den obligatoriska särskolan*. Stockholm: Riksförbundet Hem och skola.

Andersson, I. (2003) *Föräldrars möte med skolan*. Stockholm: Institutionen för individ, omvärld och lärande vid lärarhögskolan i Stockholm.

Andersson, I. (2004) *Lyssna på föräldrarna. Om mötet mellan hem och skola*. Stockholm: HLS förlag.

Flising, L & Fredriksson, G & Lund, K. (1996) *Föräldrakontakt - En bok om att skapa, behålla och utveckla ett gott föräldrasamarbete*. Stockholm. Informationsförlaget.

Furman, B. & Ahola, T. (2004) *Ficktjuven på nudistlägret*. Vallentuna: Verti AB.

Gilje N & Grimen H. (2004) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Jarl, M. (2004) *En skola i demokrati? Föräldrarna, kommunen och dialogen*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

Läroplan för grundskolan. Lgr 60 (1964) Stockholm: Kungliga skolöverstyrelsen.

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo94) (2006) Stockholm: Fritzes.

Läroplan för den obligatoriska särskolan, allmän del (1990) Stockholm: Skolöverstyrelsen.

Läroplan för grundskolan, Kommentarmaterial Lgr80 (1991) *Barnen föräldrarna och skolan*. Stockholm: Allmänna förlaget Skolöverstyrelsen.

Roll-Pettersson, L. (1999) *Elever i specialpedagogisk verksamhet: delrapport IV: Specialpedagogisk verksamhet utifrån lärares och föräldrars behov*. Stockholm: Institutionen för specialpedagogik, Lärarhögskolan i Stockholm.

Stukat, S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. (2007) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet. (1994) *Särskolebarn - om samverkan, dialog och föräldrainflytande*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Internet

Myndigheten för skolutveckling (2007) Slutredovisning av regeringsuppdrag om Elev- och föräldrainflytande

Hämtad 2007-12-20 från:

http://www.skolutveckling.se/publikationer/sokochbestall/ pid/publdbExternal/ rp_publdbExternal_action/publicationDetails/ rp_publdbExternal_publication_id/583

Bilagor

Bilaga 1 - Missivbrev

Enkätundersökning

Vi är två studenter som läser sista året på Lärarprogrammet på Göteborgs Universitet. Under sista terminen ingår att man ska skriva ett examensarbete under tio veckor. Vi har valt att skriva om föräldrakontakten i särskolan och grundskolan. Det här är ett ämne som intresserar oss mycket då vi båda har gjort VFU (praktik) både i särskolan och i grundskolan. Vårt syfte med enkäten är att kartlägga hur kontakten mellan pedagogerna och föräldrarna ser ut i de respektive skolformerna. För att få en så rättvis bild som möjligt av hur föräldrakontakten ser ut har vi valt att undersöka både föräldrarnas och pedagogernas syn på saken.

Vi har sammanställt två enkäter där den ena kommer besvaras av pedagoger i grundskolan och särskolan.

Den andra enkäten kommer att besvaras av föräldrar till barn i grundskolan och i särskolan. De två enkäterna har liknande frågor, men frågorna har anpassats efter den grupp som ska svara.

Den här enkäten kommer att vara helt anonym. När ni besvarat enkäten och lagt den i det medföljande kuvertet så kommer ingen annan än vi som skriver detta arbete att läsa den. Varken skolan, området eller enskilda personer kommer att nämnas i vår uppsats.

Det skulle vara till stor hjälp för oss om ni ville ta er tid att svara på denna enkät.

Tack på förhand!

Pedagogen, Göteborg i november 2007

Vid eventuella frågor går det bra att kontakta oss.

Daniel Claesson email@email.com

Mikael Lindqvist email@email.com

Bilaga 2 – Enkät till lärare

1. Hur tycker du att samverkan med dina nuvarande elevers föräldrar fungerar?

- mycket dåligt
- dåligt
- bra
- mycket bra

2. På vilket sätt sker kontakten med föräldrarna?

Kryssa i ett eller flera alternativ

- Veckobrev
- Månadsbrev
- Utvecklingssamtal
- Föräldramöte
- Personliga möten
- E-mail
- Telefonsamtal
- Annat _____

3. Hur ofta träffar du personligen föräldrarna till varje elev i snitt under en månads tid?

Kryssa i det alternativ som stämmer mest överens

- Varje dag
- Någon gång i veckan
- Någon enstaka gång i månaden
- Endast vid t.ex. föräldramöten eller utvecklingssamtal

Kommentar: _____

4. Vad tas upp i kontakten med föräldrarna?

- Barnens prestationer i skolarbetet
 - Barnens sociala situation i skolan
 - Praktisk information, till exempel utflykter, gymnastik mm
 - Pedagogisk diskussion.
 - Annat _____
-

5. Vad tycker du att föräldrarna bör ha inflytande över?

	1 instämmer inte alls		5 instämmer helt		
	1	2	3	4	5
Vad deras barn lär sig i skolan	☐	☐	☐	☐	☐
Olika arbetsformer	☐	☐	☐	☐	☐
Inköp av material till skolarbetet	☐	☐	☐	☐	☐
Utflykter och friluftsdagar	☐	☐	☐	☐	☐
Inköp av fritidsmaterial, t.ex. fotbollar, hopprep mm	☐	☐	☐	☐	☐

6. Vad upplever du att föräldrarna vill ha inflytande över?

	1 instämmer inte alls		5 instämmer helt		
	1	2	3	4	5
Vad deras barn lär sig i skolan	☐	☐	☐	☐	☐
Olika arbetsformer	☐	☐	☐	☐	☐
Inköp av material till skolarbetet	☐	☐	☐	☐	☐
Utflykter och friluftsdagar	☐	☐	☐	☐	☐

Inköp av fritidsmaterial, t.ex. fotbollar, hopprep mm

7. Övriga kommentarer: _____

Bilaga 3 – Enkät till föräldrar

I läroplanen för skolan (lpo94) står det följande:

Alla som arbetar i skolan skall:

”Samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla innehåll och verksamhet.”

Läraren skall:

”Samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och därvid iaktta respekt för elevens integritet.”

1. Hur tycker du att samarbetet med ditt barns pedagoger fungerar?

- mycket dåligt
- dåligt
- bra
- mycket bra

2. Hur ofta träffar du personligen ditt barns pedagoger i snitt under en månads tid?

Kryssa i det alternativ som stämmer mest överens

- Varje dag
- Någon gång i veckan
- Någon enstaka gång i månaden
- Endast vid t.ex. föräldramöten eller utvecklingssamtal

Kommentar: _____

3. Vad tas upp i kontakten med pedagogerna?

- Barnens prestationer i skolarbetet
 - Barnens sociala situation i skolan
 - Praktisk information, till exempel utflykter, gymnastik mm
 - Pedagogisk diskussion. Pedagogerna förklarar motivet till det som eleverna arbetar med
 - Annat _____
-

4. Tycker du att kontakten är tillräcklig?

- JA
- NEJ jag skulle vilja ha kontakt oftare
- NEJ kontakten borde vara mer sällan

5. Vad tycker du att du som förälder bör ha inflytande över?

	1 instämmer inte alls		5 instämmer helt		
	1	2	3	4	5
Vad ditt barn lär sig i skolan	☐	☐	☐	☐	☐
Olika arbetsformer	☐	☐	☐	☐	☐
Inköp av material till skolarbetet	☐	☐	☐	☐	☐
Utflykter och friluftsdagar	☐	☐	☐	☐	☐
Inköp av fritidsmaterial, t.ex. fotbollar, hopprep mm	☐	☐	☐	☐	☐

6. Vad upplever du att du som förälder har inflytande över?

	1 instämmer inte alls			5 instämmer helt	
	1	2	3	4	5
Vad ditt barn lär sig i skolan	☐	☐	☐	☐	☐
Olika arbetsformer	☐	☐	☐	☐	☐
Inköp av material till skolarbetet	☐	☐	☐	☐	☐
Utflykter och friluftsdagar	☐	☐	☐	☐	☐
Inköp av fritidsmaterial, t.ex. fotbollar, hopprep mm	☐	☐	☐	☐	☐

7. Övriga kommentarer: _____

Bilaga 4 – Resultat från föräldrarna

	föräldrar i grundskolan 17 svarade enkäter		föräldrar i särskolan 13 enkäter				
fråga 1	grundskolan	särskolan					
mycket dåligt	0	1					
dåligt	1	0					
bra	10	5					
mycket bra	6	7					
fråga 2							
Varje dag	2	2					
någon gång i veckan	4	6					
enstaka gång i månaden	3	2					
endast vid möten	7	3					
fråga 3							
prestation	14	8					
sociala situation	14	6					
praktisk	9	7					
ped. disk	6	7					
annat	3 klassfest	1 livet i allmänhet					
fråga 4	grundskolan	särskolan					
Ja	14	9					
Nej jag skulle vilja kontakt oftare	2	4					
Nej kontakten borde vara mer sällan	1	0					
	grundskolan						
fråga 5	bör ha inflytande över	1	2	3	4	5	
vad ditt barn lär sig i skolan		1	1	4	5	6	
olika arbetsformer		3	2	6	5	1	
inköp av material till skola		5	3	7	1	1	
utflykter och friluftsdagar		6	2	6	3	0	
inköp av fritidsmaterial		7	2	5	2	1	

fråga 6 har inflytande över	1	2	3	4	5
vad ditt barn lär sig i skolan	4	6	3	2	1
olika arbetsformer	7	5	2	1	0
inköp av material till skola	9	4	2	0	0
utflykter och friluftsdagar	7	5	4	0	0
inköp av fritidsmaterial	6	5	4	0	0
alla personer hade inte fyllt i alla alternativ					

särskolan

fråga 5 bör ha inflytande över	1	2	3	4	5
vad ditt barn lär sig i skolan	1	0	2	2	7
olika arbetsformer	1	1	3	4	4
inköp av material till skola	3	4	1	1	2
utflykter och friluftsdagar	1	5	3	3	1
inköp av fritidsmaterial	3	6	1	0	2

saknar svar från två personer på flera av alternativen

fråga 6 har inflytande över	1	2	3	4	5
vad ditt barn lär sig i skolan	1	0	2	3	6
olika arbetsformer	2	2	5	4	0
inköp av material till skola	2	5	4	1	0
utflykter och friluftsdagar	2	4	3	4	0

inköp av fritidsmaterial

4 4 2 1 0

Bilaga 5 – Resultat från lärarna

lärare i grundskolan 13 enkäter

fråga 1 grundskola

mycket dåligt	0
dåligt	0
bra	5
mycket bra	8

fråga 2 flera svar kan ges på samma enkät

veckobrev	7
månadsbrev	8
utvecklingssamtal	13
föräldramöte	13
personliga möten	10
email	9
telefonsamtal	12
annat	5

fråga 3

mer än ett svar kan ges på frågan

Varje dag	0
någon gång i veckan	0
enstaka gång i mån	2
endast vid möten	11

fråga 4 mer än ett svar kan ges på frågan

prestation	13
sociala situation	13
praktiskt	10
ped. disk	6
annat	1

lärare i särskolan 8 enkäter

fråga 1 särskola

mycket dåligt	0
dåligt	0
bra	2
mycket bra	5

fråga 2

flera svar kan ges på samma enkät

veckobrev	0
månadsbrev	1
utvecklingssamtal	7
föräldramöte	5
personliga möten	6
email	4
telefonsamtal	8
annat	6

kontaktbok
dagligen

fråga 3

mer än ett svar kan ges på frågan

Varje dag	2
någon gång i veckan	2
enstaka gång i mån	5
endast vid möten	2

fråga 4

mer än ett svar kan ges på frågan

prestation	7
sociala situation	8
praktiskt	8
ped. disk	6
annat	3

grundskolan

fråga 5 bör ha inflytande över	1	2	3	4	5
vad ditt barn lär sig i skolan	1	4	1	6	0
olika arbetsformer	3	1	7	1	0
inköp av material till skola	5	4	3	0	0
utflykter och friluftsdagar	0	1	4	7	0
inköp av fritidsmaterial	1	1	6	5	0

saknade svar på de fyra första alternativen från en enkät

fråga 6 vill ha inflytande över	1	2	3	4	5
vad ditt barn lär sig i skolan	3	3	2	2	2
olika arbetsformer	7	2	3	0	0
inköp av material till skola	8	3	0	1	0
utflykter och friluftsdagar	5	2	2	3	0
inköp av fritidsmaterial	8	1	2	2	0

särskolan

fråga 5 bör ha inflytande över	1	2	3	4	5
vad ditt barn lär sig i skolan	0	0	0	1	7
olika arbetsformer	1	1	3	1	1
inköp av material till skola	2	3	3	0	0
utflykter och friluftsdagar	2	2	2	0	2
inköp av fritidsmaterial	4	3	0	0	1

har inte erhållit svar på alla alternativ

fråga 6 vill ha inflytande över	1	2	3	4	5
--	----------	----------	----------	----------	----------

vad ditt barn lär sig i skolan	0	1	1	2	3
olika arbetsformer	2	3	1	2	0
inköp av material till skola	4	3	1	0	0
utflykter och friluftsdagar	4	3	1	0	0
inköp av fritidsmaterial	6	1	1	0	0